

TAKSİRLE TEHLİKEYE SEBEBİYET VERME SUÇU (765 S. TCK M. 383) GENEL GÜVENLİĞİN TAKSİRLE TEHLİKEYE SOKULMASI (5237 S. TCK M. 171)

Prof. Dr. Mehmet Emin ARTUK*
Yrd. Doç. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ**

GİRİŞ

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) İkinci Kitabı'nın yedinci babında "*Ammenin Selameti Aleyhine Cürümler*" yaptırım altına alınmıştır. Bu bab dört fasıldan oluşmaktadır. Birinci fasılda, "*Yangın, Su Baskını ve Gark ve Sair Büyük Tehlikelere Müteallik Cürümler*"; ikinci fasılda, "*Nakliye ve Muhabere Vasıtaları Aleyhinde Cürümler*"; üçüncü fasılda, "*Umumun Sıhhatine, Yenecek ve İçilecek Şeylere Müteallik Cürümler*" ve dördüncü fasılda "*Geçen Fasıllara Ait Müşterek Kaideler*" yer almaktadır. Bu çalışmada, birinci fasılda 383. maddede düzenlenen taksirle yangına, patlamaya, batmaya, deniz kazasına veya yıkıntı ve felaketlere sebebiyet verme suçu incelenecektir. Ayrıca 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükmü ana hatları itibarıyla değerlendirilecektir.

I. SUÇ TİPİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türk Ceza Kanunu'nun 383. maddesine göre, "*Bir kimse tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya sanat ve meslekte tecrübesizlik veya nizam ve emir ve kaidelere riayetsizlik neticesi olarak bir yangına veya infilâka veya batmağa ve deniz kazasına veya umumi bir tehlikeyi mutazammun tahribata ve musibetlere sebebiyet verirse otuz ayı kadar hapse ve on sekiz bin liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkum olur.*"

Eğer bu füliden bir şahsın hayatınca tehlike hasıl olursa altı aydan beş seneye kadar hapse ve dokuz bin liradan on sekiz bin liraya kadar ağır cezayı nakdiye ve bundan ölüm vukua gelirse beş seneden fazla olmamak üzere ağır hapse ve yirmi yedi bin liradan doksan bin liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkum olur".

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi.

** Dumlupınar Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi.

Madde ile cezalandırılan husus, taksirli fiilden kaynaklanan neticenin doğurduğu “genel tehlike” halidir.¹ Kanun koyucunun amacı, kamunun selametini yangına, patlamaya, batmaya ve deniz kazasına veya genel bir tehlike doğuran yıkıntı ve felaketlere karşı korumaktır.

TCK’nın 383. maddesi, kaynak 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nun 311. maddesinden alınmış olup bugüne kadar herhangi bir değişikliğe uğramamıştır. Ancak, madde tercüme edilirken mehzadaki aslına bağlı kalınmamış ve mehzada geçen “su baskınına sebebiyet (inandazione)” ibaresi maddeye alınmamıştır.² Taksirle su baskınına sebebiyet verme TCK’nın 375. maddesinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.³

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK

A. Alman Hukuku

Alman Ceza Kanunu’nun özel kısmının 28. babı (m. 306-323c) Ammenin Selametine Aleyhine Suçlar başlığını taşımaktadır. Kanun’un bu bölümünde ilk olarak kasten yangına sebebiyet vermek suçu (306, 306b ve 306c), hemen ardından 306d. maddede taksirle yangına sebebiyet vermek suçu düzenlenmiştir. 306/d maddesine göre, “1. Her kim 306. maddenin 1. fıkrasındaki veya 306a. maddenin 1. fıkrasındaki fiilleri taksirle işler veya 306a. maddenin 2. fıkrasındaki haller bakımından taksirle tehlikeye sebebiyet verirse, beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya veya para cezasına çarptırılır. 2. Her kim 306a. maddenin 2. fıkrasındaki haller bakımından taksirle hareket eder ve tehlikeye taksirle sebebiyet verirse üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya veya para cezasına çarptırılır”.

Maddenin atfı yaptığı kasten yangına sebebiyet vermeye ilişkin hükümlerde ise genel olarak, başkasının yapıları veya barakaları, işletmeleri, teknik donanımları, bilhassa makineleri, depoyu veya depoda bulunanları, motorlu ve raylı araçları, hava ve su araçlarını, ormanları veya fundalıkları ateşe vermek veya ateş koyarak tamamen veya kısmen tahribine neden olmak cezalandırılmaktadır (m. 306).⁴ Madde 306a’nın 1. fıkrasında, insanların

¹ Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, C. IV, 3. Baskı, Ankara 1985, s. 119.

² Bkz., Majno, *Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*, C. III, Ankara 1980, s. 96 vd.

³ Gözübüyük, Abdullah Pulat, *Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunlarıyla Mukayeseli Türk Ceza Kanunu*, Gözübüyük Şerhi, C. III, 5. Bası İstanbul (Tarihsiz), s. 499.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz., Wessels Johannes-Hettinger Michael, *Strafrecht Besonderer Teil 1*, Heidelberg 1999, s. 239-241; Küper George, *Strafrecht. Besonderer Teil 1. Delikte gegen Rechtsgüter der Person und Gemeinschaft*, Berlin 1996, s. 148-149; Lackner Karl-Kühl Kristian, *Strafgesetzbuch mit Erläuterungen*, 24. Auflage, München 2001, s. 1148-1149.

oturduğu binanın, geminin veya diğer yerlerin, kilise veya diğer bir dinin ibadet mekanlarının veya insanların zaman zaman dinlendikleri yerlerin ateşe verilmesini veya ateş koyarak kısmen veya tamamen tahrip edilmesini ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. 306a. maddesinin 2. fıkrasında ise, 306/1. maddede 6 bent halinde gösterilen eşyaların ateşe verilip veya ateş koyularak tamamen veya kısmen tahrip edilmesinin sonucu olarak diğer bir kimsenin sağlık bakımından tehlikeye uğratılması ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmüştür.⁵

Taksirle yangına sebebiyet vermeye ilişkin 306d. maddesinin 1. fıkrasında, 306 ve 306a. maddelerde belirtilen fiilleri taksirle işleyenlerin veya m. 306a/2’de gösterilen fiilleri kasten işleyip başkasının sağlığı bakımından taksirli olarak tehlikeye neden olanların (kast-taksir kombinasyonu); 2. fıkrasında ise m. 306a/2’de belirtilen fiilleri taksirle gerçekleştirenler ve bunun sonucunda taksirli olarak tehlikeye sebebiyet verenlerin (taksir-taksir kombinasyonu) cezalandırılacağı öngörülmüştür.⁶

Kanun’un 306f maddesinde, dört bent halinde sayılan unsurlar bakımından yangın tehlikesine neden olmak cezalandırılmıştır. Maddenin 3. fıkrasında bu tür tehlikeye taksirle sebebiyet verilmesi de yaptırım altına alınmıştır.

Nükleer enerjiyi serbest bırakarak patlatmaya teşebbüs etmek ve bu vesileyle bir başkasının vücudu veya hayatı bakımından veya başkasının değerli bir eşyasını tehlikeye (fremde Sachen von bedeutendem Wert) düşürmek 307. maddede yaptırım altına alınmıştır. Nükleer enerjiyi serbest bırakarak patlatmak ve bu yüzden bir kimsenin bedeni veya hayatı ya da değerli bir eşyası bakımından taksirle tehlikeye sebebiyet vermek 307. maddenin ikinci fıkrasında, hem patlamaya hem de vücut, hayat ve eşya bakımından tehlikeye taksirle sebebiyet vermek 307. maddenin 4. fıkrasında düzenlenmiştir.

Kasten nükleer enerji dışındaki patlayıcı maddelerle patlamaya sebebiyet verip bir başkasının bedeni, hayatı ve önemli eşyaları bakımından zarar ıka etmek 308. maddenin 1. fıkrasında; patlatma sonucunda tehlikeye taksirle sebebiyet verilmesi aynı maddenin 5. fıkrasında, hem patlatmaya hem de tehlikeye taksirle sebebiyet verilmesi ise 6. fıkrasında yaptırım altına alınmıştır.

Kanun’un 311. maddesinin 3. fıkrasında kamu görevlilerinin iyon ışınlarıyla taksirli tehlikeye sebebiyet vermesi; 312. maddesinin 6. fıkrasın-

⁵ Bkz., Wessels-Hettinger, s. 241-243.

⁶ Wessels-Hettinger, s. 245.

da, nükleer enerji tesislerinin veya bununla ilgili şeylerin hatalı üretimi ve aktarımı neticesinde taksirle tehlikeye sebebiyet verilmesi; 315. maddesinin 5 ve 6. fıkralarında demir, deniz ve havayolu ulaşımının güvenliğini ulaşım vasıtalarını tahrip ederek, zarar vererek veya bertaraf ederek, engeller koyarak veya yanıltıcı sinyaller veya işaretler koyarak ve benzeri tehlikeli fiilleri gerçekleştirerek engelleyip taksirle başkasının bedeni, hayatı veya eşyası bakımından tehlikeye yol açılması veya hem fiillere hem tehlikeye taksirle sebebiyet verilmesi; 315b maddesinin 4 ve 5. fıkralarında benzeri şekilde taksirli şekilde trafiğin engellenmesi suçları düzenlenmiştir.

Binalardan kaynaklanan tehlike hali Kanun'un 319. maddesinde ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre; *"1. Her kim, bir binanın planlamasında, yürütümünde veya inşasında veya bir yapının yıkımında tekniğin öngördüğü genel kuralları ihlal ederek başkalarının hayatı veya bedeni bakımından tehlikeye uğramalarına sebebiyet verirse, beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya veya para cezasına çarptırılır. 2. Her kim meslek ve sanatını icra ederken projenin planı, yönetimi ve yürütümünde tekniğin genel kabul görmüş kurallarına aykırı olarak bir yapıya teknik bir donanım monte ederek veya böyle bir donanımın türünü değiştirerek bir başkasının hayatı veya bedeni bakımından tehlikeye uğramasına sebebiyet verirse aynı şekilde cezalandırılır. 3. Her kim tehlikeye taksirle sebebiyet verirse üç yıla kadar özgürlüğü bağlayıcı cezaya veya para cezasına çarptırılır. 4. 1 ve 2 fıkarda belirtilen durumlarda taksirle hareket eden veya tehlikeye taksirle sebebiyet veren iki yıla kadar özgürlüğü bağlayıcı cezaya veya para cezasına çarptırılır."*

Görüldüğü gibi Alman hukukunda kasten bir binanın planlamasında, inşasında veya bir binanın yıkımında tekniğin öngördüğü kurallara kasten aykırı hareket ederek başkalarını şahsen zarara uğratanlar ile projeye inşaat tekniğine aykırı olarak donanım ekleyerek veya bir tesisatı değiştirerek başkalarını şahsen zarara uğratanların cezalandırılacağı açık bir hükümle düzenlenmiş, bu fiillerin taksirle işleniş şekilleri de yine yaptırımsız bırakılmamıştır.

B. Avusturya Hukuku

Avusturya Ceza Kanunu'nun özel kısmının yedinci bölümünün başlığı *"Kamu İçin Tehlikeli Cezalandırılabilir Hareketler ve Çevreye Karşı Cezalandırılabilir Hareketler"* dir. Bu bölümde ilk olarak ammenin selameti aleyhine suçlara (m. 169-179) yer verilmiştir.

Kanun'da ammenin selametini ihlal eden fiillerden ilk olarak yangın düzenlenmiştir. Buna göre, mal sahibinin rızası olmaksızın bir başkasının

eşyasını yakanlar cezalandırılacaktır (m. 169/1). Kendi eşyasını yakarken veya rızası üzerine bir başkasının eşyasını yakarken diğer bir kişinin veya üçüncü bir kişinin vücudu veya hayatı veya malı bakımından ağır tehlikeye yol açanlar da aynı şekilde cezalandırılacaktır (169/2). Bu fiiller neticesinde bir kişinin ölümüne veya çok sayıda insanın ağır bir şekilde yaralanmasına yol açılması veya bu fiiller nedeniyle çok sayıda insanın sıkıntıya düşmesi veya ölmesi ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir (169/3).

Taksirli olarak 169. maddede belirtilen fiilleri gerçekleştirenlerin bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacakları 170. maddede öngörülmüştür. Taksirli fiil neticesinde, bir kişinin ölmesi veya çok sayıda insanın ağır bir şekilde yaralanmasına yol açması veya bu fiiller nedeniyle çok sayıda insanın sıkıntıya düşmesi veya birden çok insanın ölmesi ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir (170/2).

Kanun'un 171. maddesinde nükleer enerji veya iyon ışınları yoluyla kasti bir tehlikeye neden olmak yaptırım altına alınmıştır. Buna göre, bir nükleer enerjiyi açığa çıkararak veya iyon ışınları yoluyla bir başkasını vücut ve can veya büyük oranda malvarlığı bakımından kasten tehlikeye sebebiyet verenler cezalandırılacaktır. Eğer fiilden 169/3. fıkradaki sonuçlar doğmuşsa, aynı yaptırımlar bunlara da uygulanacaktır (171/2). 172. maddede nükleer enerji veya iyon ışınları yoluyla taksirli olarak tehlikeye sebebiyet vermek cezalandırılmış ve taksirli hareket neticesinde 170/2. maddede belirtilen sonuçların meydana gelmesi durumunda orada belirtilen yaptırımların aynen uygulanması öngörülmüştür.

Patlayıcı bir maddeyi patlayıcı araç olarak kullanıp infilak ettirmek ve bu yolla bir başkasının canı ve bedeni bakımından veya üçüncü bir kişinin malvarlığı bakımından büyük ölçüde bir zarar tehlikesine yol açmak 173. maddede, bu fiilin taksirli işleniş şekli ise 174. maddede düzenlenmiştir. Taksirli bir şekilde gerçekleştirilen patlama neticesinde 170/2. maddedeki sonuçlar gerçekleşmiş ise aynı yaptırımlar burada da uygulanacaktır (174/2).

Kanun'un 176. maddesinde 169, 171, 173. maddelerde belirtilenler dışındaki kamunun selameti için tehlike oluşturan diğer kasti fiillerin çok sayıda insanın vücudu ve hayatı bakımından veya mal varlığı bakımından ağır bir tehlikeye yol açması durumunda bir yıldan on yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı öngörülmüştür.

Taksirle Tehlikeye Sebebiyet Verme başlıklı 177. maddede de, 170, 172 ve 174. maddelerde belirtilen fiiller dışındaki taksirli bir fiille çok sayıda insanın vücudu veya hayatı veya malı bakımından ağır bir tehlikeye neden

olmak için bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmüştür. Bu tür bir fiil neticesinde 170/2. maddedeki ağır sonuçların gerçekleşmesi halinde, söz konusu hükümde belirtilen cezaların aynen uygulanacaktır.

Görüldüğü gibi, Avusturya hukukunda ammenin selametini ihlal eden yangın, nükleer enerji veya iyon ışınlarını açığa çıkarma ve patlama gibi takım fiillerin hem kasti hem de taksirli işleniş şekilleri bağımsız birer suç olarak düzenlenmiştir. Ancak, ammenin selametini ihlal eden diğer kasti ve taksirli fiiller bakımından ayrı ayrı genel birer hüküm konulmuştur.

C. İsviçre Hukuku

Kamunun selameti aleyhine suçlar İsviçre Ceza Kanunu'nun özel hükümlere ilişkin ikinci kitabının "*Amme İçin Tehlikeli Cürüm ve Cünhalar*" başlıklı yedinci babında düzenlenmiştir. Kamu için tehlikeli fiiller kapsamında ilk olarak yangın çıkarmak cezalandırılmıştır. Kanun'un 221/1. maddesine göre, her kim kasti olarak bir başkasının zararına veya genel bir tehlikeye sebep olacak şekilde bir yangına sebebiyet verirse ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu fiil ile fail bilinçli olarak vücut ve hayat bakımından tehlike doğurursa ağır hapis cezası üç yıldan aşağı olamaz (221/2). Zararın az önemli olması halinde hakim hapis cezasına hükmedebilir (221/3).

Kanun'un 222/1. maddesinde taksirli olarak bir başkasının zararına veya umum için tehlike doğuran bir yangına yol açarsa hapis veya para cezasına çarptırılması öngörülmüştür. Fail fiili neticesinde taksirli olarak vücut ve hayat bakımından tehlike gerçekleştirirse hapis cezasına çarptırılır (222/2).

Gaz, benzin, petrol veya benzer maddelerle kasten bir patlamaya sebebiyet vermek ve bu yolla bilinçli olarak insanların bedeni, hayatı veya malı bakımından tehlikeye yol açmak, ağır hapis cezasını gerektiren bir fiil olarak 223. maddede düzenlenmiştir. Zararın az önemli olması halinde hakim hapis cezasına hükmedebilir (m. 223/1). Fail bu fiilinde taksirli ise sadece hapis veya para cezasına çarptırılacaktır (m. 223/2).⁷

Kanun'da, taksirle su baskınına, bir yapının yıkılmasına veya bir yer veya kaya kütlelerinin düşmesine sebebiyet verip bu yolla bir başkasının hayatı ve malı bakımından tehlike doğurmak hapisle veya para cezasıyla cezalandırılacak fiiller olarak öngörülmüştür (227/2).

⁷ Geniş bilgi için bkz., Logoz Paul, *Commentaire du code Pénal Suisse. Partie Spéciale*, C. II (Art. 213à-332), Neuchâtel 1956, s. 425-439.

Yapı işlerine ilişkin kuralların ihlali yoluyla tehlikeye sebebiyet verme 229. maddede yaptırım altına alınmıştır. Buna göre, *“1. Kim kasten, bir yapının yapımının veya yıkımının yönetiminde veya yürütümünde inşaat işlerine ilişkin öngörülen genel kurallara riayet etmez ve bu yolla bilerek bir başkasının canı ve malı bakımından tehlikeye sebebiyet verirse hapis ve para cezasıyla cezalandırılacaktır. 2. Fail inşaat işlerine ilişkin öngörülen kuralları taksirli olarak ihlal ederse, hapis veya para cezasıyla cezalandırılacaktır”*.⁸

III. BENZER SUÇLARDAN AYRIMI

TCK 383. maddede düzenlenen suçun, bu maddeyle yaptırıma bağlanan fiillerin farklı işleniş şekillerini cezalandıran diğer suçlarla olan ilişkisi ve ayrıldığı noktalar belirlenmelidir. Bu çerçevede, 383. maddenin 369, 372, 377, 379, 552 ve 566. maddeler karşısındaki durumunun ele alınması gerekmektedir. Ayrıca, taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçunun maddi unsurunu oluşturan yangının, infilâkın, batmanın ve deniz kazasının kapsamını ve mahiyetini belirleme bakımından da bu maddelerin ele alınması zorunludur. Zira uygulamada 383. madde bakımından yangın, patlama, batma ve deniz kazasından ne anlaşılabileceği bu maddelerden hareketle açıklanmaktadır.⁹

TCK'nın 369. maddesinde, bir binaya, diğer inşaatlara, henüz biçilmemiş veya biçilmiş mahsulata veya hububata ve erzak yığın veya ambarına ateş verip kısmen veya tamamen kasten yakmak cezalandırılmaktadır. Maddede ateş konulacak nesneler sınırlı bir şekilde sayıldığından, bunlar

⁸ Geniş bilgi için bkz., Logoz, II, s. 454-456.

⁹ “Bu duruma göre; 383. maddede yazılı infilâka sebebiyet verecek olan (madde)nin bizatihi infilâk edici olması, daha açık bir deyimle kimyevi bir olayla büyük ve tehlikeli sonuçlar doğuracak şekilde infilâk etmesi gerekmektedir. Nitekim, yukarıda da değinildiği gibi, 370. maddede (infilâki kaabil) şeylerin mahzenlerinden; keza 372. maddede (infilâki kaabil) bir şey koymaktan söz edilmekle, bu düşünce doğrulanmış bulunmaktadır. İnfilâk, bu haliyle, kimyevi bir olay ve birleşen elementlerin çözülmesi sonucu olur. Oysaki, hava, azot ve oksijenden oluşur. Bunların çözülmesi, hiçbir suretle infilâke sebebiyet vermez. Kaldı ki, olayımızda, sanık içi boş ve ağız kapalı mazot bidonuna oksijen kaynağı yaparken, içindeki havanın ısınması ve genişlemesi, bidonun parçalanması sonucu müterafık kusurla yaralanmaya sebebiyet vermiştir. Havanın ısınması ile genişlemesi ve bu sebeple kabın parçalanması, düdüklü tencerenin patlaması, otomobil lastiğinin yarılması ve hatta buhar kazanının yine ısı ve basıncının ayarlanamaması sonucu patlaması... gibi fiziki bir olay olup, maddede kastedilen infilâk niteliğinde değildir. Bu nedenle, olayda TCK'nın 383. maddesinin uygulama olanağı bulunmamaktadır” Yarg. CGK. 19.06.1978, 9-171/248 (Gözübüyük, C. III; s. 507-508).

dışındaki eşyaların yakılması halinde bu suç oluşmamaktadır.¹⁰ Suçunu oluşumu, ateşe vermenin ya da yakmanın belirli bir ağırlığa erişmesine, yani yangın boyutuna ulaşmasına bağlıdır. Diğer bir deyişle, maddede belirtilen cisimlerin, kişiler ve mallar üzerinde umumi bir tehlike doğurmaya elverişli olacak şekilde yanmaya başlaması şarttır. Çıkarılan yangının böyle bir tehlike doğurmaya elverişli olmadığı hallerde, artık yangın suçundan değil, yangınla nasıl ızzardan söz edilir.¹¹ Burada cezalandırılan umum için tehlikeli olacak şekilde kasten yangın çıkarmaktır. TCK'nın 383. maddesinde ise, taksirle yangına sebebiyet verme fiilleri yaptırım altına alınmıştır. Ancak 383. maddede yangının konusunu oluşturan nesneler gösterilmemiş, sadece kamunun selametini ihlal edecek şekilde taksirli bir hareketle yangına sebebiyet vermek cezalandırılmıştır.

TCK m. 372'de kasten yakma suçunun konusunu oluşturan bina ve eşyaları tamamen veya kısmen tahrip etmek maksadıyla kasten yanıcı ve patlayıcı maddeler kullanmak cezalandırılmıştır. Maddeye göre yanıcı ve patlayıcı maddeler, "koymak", "patlatmak" ve "parlatmak" suretiyle kullanılmaktadır.¹² İnceleme konumuzu oluşturan maddede de patlamalara (infilâka) neden olmak cezalandırılmaktadır. Ancak 383. maddede gerek patlamadan etkilenecek eşyalar sıralanmamış gerekse infilâktan maksadın ne olduğu belirtilmemiştir. Kamu için tehlikeli olacak şekilde taksirle bir infilâka neden olmak suçun teşekkülü için yeterli görülmüştür. Yargıtay 383. madde anlamında patlamayı 372. maddedeki fiilleri kapsar şekilde anlamaktadır.¹³

TCK'nın 377. maddesinde gemilerin, su üstünde yüzen veya bulunan yapıların kasten ateşe verilip yakılması veya herhangi bir fiil ile bunların batmasına sebep olunması cezalandırılmaktadır. 379. maddede ise, deniz işaretlerinin değiştirilerek, bulundukları yerden kaldırılarak, yanlış işaretler konularak veya başkaca hileli hareketlerle bir geminin batması tehlikesine neden olmak yaptırım altına alınmıştır. Burada geminin batması tehlikesini, batmanın dışında deniz kazalarını kapsar şekilde geniş yorumlamak gerekmektedir. Nitekim kaynak kanun "batma" tabirinin yerine "deniz kazası"

¹⁰ Erman, Sahir-Özek Çetin, *Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kamunun Selametine Karşı Suçlar* (TCK m. 369-413), İstanbul 1995, s. 14; Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Bası, Ankara 2003, s. 742-743. Hemen belirtelim ki, bu suçu bakımından, yakılan nesnelerin niteliği (m. 370-378), failin saiki (m. 383/2), suçun işlenme zamanı (m. 411), failin sıfatı (m. 412) ve yangın sonucunda bir kişinin hayatının tehlikeye konulmuş olması yada ölümü (m. 382) cezayı ağırlaştırıcı nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bkz., Artuk/Gökçen/Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 749 vd.

¹¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 745.

¹² Erman-Özek, s. 58 vd.

¹³ Yarg. CGK. 19.06.1978, 9-171/248 (Gözübüyük, C. III, s. 507-508).

deyimini kullanmıştır.¹⁴ Buna karşın, 383. maddede taksirli hareketlerle umumu tehlikeye düşürecek şekilde batıklara ve deniz kazalarına sebebiyet vermek cezalandırılmıştır.

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçunun, TCK'nın 552 ve 566. maddeleri karşısındaki durumuna da değinmek gerekmektedir. TCK m. 552'de *"Bir kimsenin planını tanzimde veya inşaatında iştirak etmiş olduğu bir bina kendi dikkatsizliği veya maharetsizliği neticesi olarak başkasına tehlike vermeksizin yıkılırsa"* fail cezalandırılır denilmektedir. Görüldüğü gibi madde de bir binanın başkasına tehlike vermeksizin yıkılması kabahat sayılarak önemsiz suçlar arasında düzenlenmiştir. Buna karşın eğer bir bina umum için tehlikeye sebebiyet verecek bir şekilde yıkılırsa 383. maddenin yaptırım altına aldığı *"umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribat"* fiili sayılıp cezalandırılacaktır.¹⁵ TCK m. 566'da halkı tehlikeye bırakacak kabahatler yaptırım altına alınmaktadır. Buna göre, halkı tehlikeye bırakacak mahiyette olup, 383. maddeye göre cezalandırılmayan fiiller bakımından 566. maddenin uygulanabilirliği araştırılmalıdır.¹⁶

IV. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Ceza hukukuyla sadece kişilere ve devlete ait yararlar korunmamaktadır. Ortak yararlar ve amaçlar etrafında birleşen ve devletin halk unsurunu oluşturan insan topluluğuna (topluma) ait yararlar da ceza hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Topluma ait bir kısım yararların bulunabileceği anlayışı, 17. yüzyılda toplumun devletten ve kendini oluşturan kişilerden bağımsız bir kavram olduğunun kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır.¹⁷ Buna göre, devlet ve kişilerden ayrı bir süje olan toplumun bir takım ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunlar sosyal mevcudiyete ilişkin ihtiyaçlar veya sosyal ihtiyaçlar olup gerek kişiye, gerekse devlete ait ihtiyaçlardan ayrılmaktadır. Bu ihtiyaçları gideren araçlar da, sosyal hayata ilişkin varlıklar veya sosyal varlıklardır ve bunlar toplumsal yararlar şeklinde özel bir yarar kategorisi

¹⁴ Erman-Özek, s. 92.

¹⁵ Erem, Faruk, *Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler*, C. III, Ankara 1993, s. 2615 vd.

¹⁶ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 119.

¹⁷ Kaynak Kanun'a ilişkin 1887 Layihasının ayan mazbatasında "ammenin selameti aleyhine suçlar"la ilgili şu açıklama yer almaktadır; "Ammenin selameti aleyhindeki cürümlerin mümeyyiz vasfı; cürmün intaç ettiği zarar itibariyle değil, intaç edebileceği umumi tehlike itibariyledir. Her ne vakit şahısları ve eşyayı zarara uğratmak maksadına matuf bir fiil karşısında bulunulur da o fiilden umumi bir tehlike meydana gelmesi düşünülebilirse o fiil her nevi maddi zarardan ayrı ve müstakil olmak üzere bir cürümdür" (Majno, C. III, s. 85).

oluşturmaktadırlar. Ceza hukuku, kişi ile toplum arasındaki ilişkileri düzenler ve bu çerçevede topluma ait yararları korur.¹⁸

İnceleme konumuzu oluşturan suç, Ceza Kanunu'nun toplumsal yararlardan sayıp korumaya aldığı "*kamunun selameti*"ni ihlal eden suçlar arasında yer almaktadır. "*Selamet*" ibaresi "*tehlike*" kavramıyla yakın ilişki içindedir.¹⁹ Kamunun selametine karşı suçlarda kamu hakkının tehlikeye maruz bırakılması söz konusudur.²⁰ Kanun'un bu bölümünde cezalandırılan fiiller bakımından failde bu yönde bir "*saik*"inin bulunması aranmamış, fiilin kamuyu tehlikeye düşürme özelliğine sahip olması failin cezalandırılması için yeterli görülmüştür. Burada umumi tehlike, belirsiz sayıda kişinin ve eşyanın güvenliğine yönelik objektif tehlike ihtimalini ifade etmektedir.²¹ Buna göre, "*kamunun selameti*" deyiimi, toplum halinde yaşayan kişilerin, bu hayat biçimlerini korkusuz ve özel bir korumaya ihtiyaç duymaksızın devam ettirebilmeleri anlamına gelmektedir. Belirsiz sayıda kişiye yönelen, onları hayat, bedensel tamlik, hürriyet veya sağlık bakımından büyük tehlikelere sokan, toplum içinde yaşayabilmeleri için önlenmeleri zaruri olan fiiller bu selameti ihlal etmektedir.²²

Taksirle tehlikeye sebebiyet vermek suçuyla korunan hukuki yarar, yukarıda kapsamı çizildiği şekliyle kamunun selametidir. Belirsiz sayıdaki kişilerin can ve mal bakımından büyük bir zarara veya tehlikeye uğramalarının önlenmesindeki topluma ait yarar burada hukuki konuyu oluşturmaktadır.²³ Kanun koyucu, taksirle sebebiyet verilen kamuyu tehlikeye düşürecek

¹⁸ Toroslu, Nevzat, *Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, Ankara 1970, s. 342. "Bu himayenin neticesinde sözü edilen menfaatler, hak haline değil, fakat sadece topluma ait hukuki menfaatler haline gelmektedirler. Ceza hukuku, başka yerlerde olduğu gibi, burada da tecavüze uğrayan süjenin menfaatlerini himaye etmekle, süjede bir kısım haklar değil, fakat sadece hukuki menfaatler yaratmaktadır. Bu itibarla toplum, gerçek hakların süjesi, yani hükmi şahıs olarak değil, aksine ceza müeyyideleri ile himaye edilen menfaatlerin ve varlıkların, yani hukuki menfaatlerin ve varlıkların süjesi olarak ortaya çıkar" (Toroslu, s. 342-343).

¹⁹ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 85.

²⁰ Majno, C. III, s. 85.

²¹ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 85; Erman-Özek, s. 1; Toroslu, 344.

²² Erman-Özek, s. 1.

²³ Selçuk, Sami, *Karşıoylarını Hukukumuzda Tartışılan Hükümler ve İçtihatlar*, Ankara 2001, s. 451; Erman-Özek, s. 68; Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, Ankara 1999, s. 378. Eğer eylem belirli sayıdaki kişilerin yaşamları ve beden bütünlüklerini zarar verir veya tehlikeye sokarsa, kamunun selametine karşı suç değil, kişilere karşı işlenmiş suç söz konusu olur. Bkz., Çınar, Ali Rıza, "Türk Ceza Yasası'nın 383. Maddesinin, Deprem Etkisiyle Yapıların Çökmesi ve Yıkılmasıyla İlgili Olarak İncelenmesi", *İzmir Barosu Dergisi*, 2001/2, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_say02_09.htm (02.03.2004).

yangın, patlama, batık ve deniz kazası, tahribat ve felaket fiillerini yaptırım altına alarak toplumsal birliktelik ve dayanışmanın devamlılığı açısından önemli bir unsur olan kamunun selametini korumayı amaçlamıştır.

V. FAİLİ

Taksirle tehlikelere sebebiyet verme suçu fail bakımından özellik göstermeyen, her gerçek kişi tarafından işlenebilen bir suçtur.²⁴ Failde koruma görevliliği ve benzeri özelliklerin bulunması ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir (m. 412). Kendi malını tahrip eden, batıran, yakan kişi de bu fiili ile umumi bir tehlike meydana getirmiş ise fail olur.²⁵

VI. SUÇUN UNSURLARI

A. Maddi Unsuru

1. Genel Olarak

Suçun maddi unsuru, taksirle yangına, patlamaya, batmaya, deniz kazasına ve genel bir tehlikeyi doğuran yıkıntıya ve felakete sebebiyet vermekten ibarettir. Maddenin “... bir yangına veya infilâka veya batmağa ve deniz kazasına veya umumi bir tehlikeyi mutazammun tahribata ve musibetlere sebebiyet verirse ...” şeklindeki ifade biçiminden kanun koyucunun yangın, patlama, batma ve deniz kazası hallerinde tehlikenin mutlak bir şekilde gerçekleştiği varsayımını kabul ettiği, buna karşın tahribat ve musibet hali bakımın genel bir tehlikenin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılmasını istediği görülmektedir. Buna göre, yangın, batma, deniz kazası ve infilâk halleri bakımından tehlikenin gerçekleştiğini ispatlamaya gerek yoktur.²⁶

Suçun oluşumu için, sadece bir tehlikenin varlığını yeterli değildir, zararlı neticenin gerçekleşmesi gerekir. Diğer bir deyişle, bu suçta genel bir tehlikenin meydana gelmesi şarttır.²⁷ Kanun’da suçun oluşumunun zararlı sonuçların meydana gelmesine bağlı bulunduğunu gösteren önemli delil bulunmaktadır. Gerçekten, TCK 413. maddede, 383. maddenin de içinde yer aldığı yedinci babın ilk iki faslındaki yazılı fiillerden ileri gelecek tehlikenin gayet önemsiz olmasına cezanın indirilmesi yönünde netice bağ-

²⁴ Soyaslan, s. 378; Gözübüyük, C. III, s. 500.

²⁵ Soyaslan, s. 378; Erman-Özek, . 11-12.

²⁶ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 119-120.

²⁷ Erman-Özek, s. 102; Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

lanmıştır. Buna göre, maddede gösterilen fiiller nedeniyle cezalandırma yoluna gidilebilmesi için az veya çok bir zararlı neticenin meydana gelmesi gerekmektedir.²⁸

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme, yangın, patlama, batığa veya deniz kazasına veya yıkıntı ve felaketlere neden olmakla işlenebilecek seçimlik hareketli bir suçtur.

Yukarıda belirtildiği gibi, Yargıtay taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçunun maddi unsurunu oluşturan fiillerin mahiyetini belirlemeyi, bu fiillerin kasten işleyenleri cezalandıran TCK'nın 369, 372, 377 ve 379. maddeleri çerçevesinde yapma eğilimindedir.²⁹ Bu nedenle, yangın, patlama, batma, deniz kazası bakımından belirtilen maddelerin dikkate alınması gerekmektedir. Aşağıda suçun maddi unsurunu oluşturan seçimlik hareketler sırasıyla bu kapsamda incelenecektir.

2. Yangın

Maddede sadece yangına sebebiyet vermektan söz edilmiş, yangının kamu için tehlike doğurmasının dışında niteliğine, niceliğine ve yöneleceği konulara ilişkin bir açıklama getirilmemiştir. Oysa, TCK'nın kasti yangın çıkarma eylemleri cezalandıran 369, 370 ve 377. maddelerinde ise yangının mahiyeti bakımından, *“ateşe verip kısmen veya tamamen yakmak”*tan bahsedilmiş, ayrıca fiilin yöneleceği maddi konular da gösterilmiştir. TCK 383. maddede ise yalın olarak yangın ibaresi geçmesine rağmen, doktrine³⁰ ve Yargıtay'a göre bu madde bakımından yangını 369, 370 ve 377. maddelerdeki gibi anlamak gerekmektedir.³¹

Kanaatimizce kanunun hükümleri arasında çelişki olamayacağından yangının bu şekilde anlaşılması gerekli ise de, ancak bunu sadece yangından ne anlaşılacağı ile sınırlı kalacak şekilde düşünmek gerekmektedir. Diğer deyişle, yangının *“ateşe verip kısmen veya tamamen yakmak”* şeklindeki niteliğinin tayini dışında, 383. madde anlamında yangının sözü geçen maddelerdeki sınırlı olarak sayılan şeylere yönelmesi aranmamalıdır. Aksi uygulama suç tipinde bulunmayan bir unsuru kanuna eklemek an-

²⁸ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 119.

²⁹ Yarg. CGK. 19.06.1978, 9-171/248 (Gözübüyük, C. III, s. 507-508).

³⁰ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 120; Erman-Özek, s. 102; Gözübüyük, C. III, s. 500.

³¹ Doktrinde Erem'e göre, suçun taksirli şeklinde kanunun kasıtlı şeklinden daha hafif bir kusuru cezalandırdığı iddia edilemeyeceğinden, taksirin cezalandırılması içinde herhalde yangının meydana gelmiş olması şarttır. Bkz., Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 120.

lamına gelir ve bu durum ceza hukukunun temel prensiplerinde suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık oluşturur. Kanun koyucu 383. madde bakımından böyle bir uygulamayı yeğlese idi, aynen 372. maddedeki yöntemi uygulayarak fiilin yöneleceği konulara ilişkin bir sınırlama getirirdi. Gerçekten 372. maddede tahrip suçu bakımından “Geçen maddelerde beyan olunan binaları ve eşyayı tamamen veya kısmen tahrip etmek”ten bahsedilerek, açık bir yollamada bulunulmuştur. Ancak, 383. madde için böyle bir yollamada bulunulmadığı ve sadece taksirle kamuyu tehlikeye uğratan yangına sebebiyet verilmesinin düzenlendiği görülmektedir. Hemen belirtelim ki, Yargıtay 383. maddedeki yangının niteliği ve yöneldiği konu itibarıyla 369, 370 ve 377. maddelere uygun olmasını aramakta³² ve bu anlayış doktrinde de destek bulmaktadır.³³

Yangın sözlükte, etrafa yayılan ve zarara yol açan büyük ateş³⁴ veya zarara sebebiyet veren yanma olayı şeklinde tanımlanmaktadır.³⁵ Bu çerçevede hukuki bir kavram olarak yangın, geniş bir alana yayılan veya yayılma eğilimi gösteren, söndürülmesi zorluk arz eden ve bir şeyin bütününe ya da önemli bir kısmını kapsamına alan bir ateş yakılmasını ifade eder.³⁶ TCK 383. madde bakımından da yangını bu şekilde anlamak gerekmektedir. Ancak suçun oluşması, yangın boyutuna varan bir yanmanın ve ateşe vermenin varlığına bağlıdır. Suç kamunun selameti karşı bir suç olduğundan, bir cismin, kişiler ve mallar üzerinde tehlike doğurmaya elverişli şekilde

³² “Yanan şeylerin çalidan ibaret olmasına ve çalının 383 üncü maddeye tekaddüm eden maddelerde tasrihan tadât olunan şeylerden bulunmamasına göre maznunun beraatine hükmedilecek yerde mahkûmiyetine karar verilmesi yolsuzdur” Yarg. 4. CD. 16.4.1949, 4631/5985 (Köseoğlu, Cemal, *Haşiyeli Türk Ceza Kanunu*, 8. Baskı, İstanbul 1955, s. 399). “Bir kaç menkul eşyayı yakan ateşin gayri menkule sirayet etmemiş olmasına göre unsurunun tekevvün etmediği gözetilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur” Yarg. 4. CD. 2.3.1951, 1383/1383 (Köseoğlu, s. 399). “Yananın kendir çöplerinden ibaret olup ateşin binaya sirayet etmemesine ve faslın 369 uncu madde ile başlayan mütekaddim maddelerinde kendir çöplerinin yangın konusu gösterilmesi göre unsurları tekevvün etmeden mahkûmiyet verilmesi yolsuzdur” Yarg. 4. CD. 25.9.1951, 7139/7101 (Köseoğlu, s. 399). “Sanık tarafından anızların temizlenmesi için yakılan ateşin TCK 369 ve müteakip maddelerinde belirtilen yer ve şeylere sirayet etmemesi halinde TCK 383. maddeye muhalefet suçu oluşmaz” Yarg. 9. CD. 27.11.1990, 3562/4032 (Erman-Özek, s. 102, dpn. 2). “Tebdîrsizlik ve dikkatsizlik neticesi arı kovanlarının yanması sonucu TCK 383. maddesi uygulanmaz. Zira arı ve kovanları, 383. maddeye tekaddüm eden maddelerde açıklanıp sayılanların dışındadır” Yarg. 4. CD. 27.06.1967, 2340/3965 (Güner, Şefik, *Türk Ceza Kanunu ve İlgili Yargıtay İçtihatları*, Ankara, 1976, s. 238).

³³ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 120; Gözübüyük, C. III, s. 500; Erman-Özek, s. 102; Soyaslan, s. 379.

³⁴ *Meydan Larousse*, C. 20 (Sabah Armağanı), s. 267.

³⁵ Doğan, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, İstanbul 1996, s. 1129.

³⁶ Erman-Özek, s. 9.

yanmaya başlaması şarttır.³⁷ Böyle bir tehlike, yayılmaya uygun bir ateşin ve yakılan şeyin yakınlarında yanmaya elverişli cisimlerin bulunması halinde söz konusu olur.³⁸

Bu noktada ateşin ne zaman yangın olarak nitelendirilebileceği hususuna da değinmek gerekmektedir. Bir görüşe göre; yanıcı maddenin uzaklaştırılmasına karşılık, ateşe verilen cisim tek başına yanmaya devam ediyorsa ve yakılan ateş diğer cisimler üzerinde de etkili olabilecek nitelikteyse yangından söz edilir. Bu şart gerçekleştikten sonra, suçun oluşması bakımından nesnenin alev alev yanması aranmaz, kor halinde, içten içe yanma yeterlidir.³⁹ Diğer görüşe göre, yangın, ateş konulan nesnenin alev alev yanmasıdır. Cismin içten içe yanıp kömürleşmesi bu anlamda yangın sayılmaz.⁴⁰ Bu konudaki diğer bir görüşe göre ise, yanıcı maddeler uzaklaştırıldıktan sonra ateşe verilen nesne yanmağa devam ediyorsa ve yakılan bu ateş özel araçlar kullanmadan söndürülemiyorsa, artık ammenin selametini tehlikeye düşürecek bir yangının varlığından söz edilir.⁴¹ Kanaatimizce de ancak bu vasıftaki bir yangın 383. maddenin öngördüğü bir tehlikeye neden olabilir.

Yakılan nesnenin taşınır olup olmaması ve değeri suçun oluşum açısından önemli değildir. Önemli olan sebebiyet verilen yangın olayı nedeniyle kamunun tehlikeye maruz kalmış olmasıdır. Ayrıca 383. maddenin uygulanabilmesi için yangının mutlaka felaket sayılabilecek derecede gerçekleşmiş olması gerekli değildir.⁴²

Yangının mutlaka fail tarafında çıkarılmış olması gerekli değildir. Başkası tarafından çıkarılan yangını söndürmekle görevli olanların, işlerini savsaklayarak taksirli hareketleri neticesi yangının kamuyu tehlikeye düşürecek şekilde büyümesine neden olmaları halinde 383. madde uygulama alanı bulacaktır.

3. İnfilâk

İnfilâk, şiddetli bir şekilde patlamayı ifade eder.⁴³ Patlamayı, büyük gürültü çıkaran ve ani tehlike yaratan fiil şeklinde anlamak da mümkün-

³⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 745.

³⁸ Erman-Özek, s. 11.

³⁹ v. Liszt Franz-Schmidt Eberhard, *Lehrbuch des Deutschen Strafrechts*, 25. Aufl. Berlin-Leipzig 1927, s. 709, zikreden: Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 746.

⁴⁰ Wachenfeld Friedrich, *Lehrbuch des Deutschen Strafrechts*, München 1914, s. 513, zikreden: Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 745-746.

⁴¹ Erman-Özek, s. 10; Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Özel Hükümler*, s. 745-746.

⁴² Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 120.

⁴³ *Meydan Larousse*, C. 9 (Sabah Armağanı), s. 489.

dür.⁴⁴ Bazı maddelerin patlaması yangın gibi tehlikeye yol açar. Ancak patlamada aniden beliren, yangında ise yavaş yavaş ortaya çıkan bir tehlike söz konusudur.⁴⁵

TCK 383. madde bakımından patlamanın mahiyetini belirlemede tahrip fiilini cezalandıran 372. maddeyi göz önünde tutmak gerekmektedir. Söz konusu 372. maddede tahrifatın “lağım”, “torpil”, “bu kabilden mamûlat”, “infilâkı kabil bir şey” ve “kabili iştiâl bir madde” ile gerçekleştirilmiş olması aranmıştır. Bu çerçevede 383. madde anlamında infilâk da bu çeşit maddeler ile gerçekleştirilmiş patlamaları kapsar. Buna göre, taksirli olarak “infilâkı kabil bir şey” veya “bu neticeyi husule getirecek kabili iştiâl bir madde” ile meydana getirilen patlamalar sonucu kamunun tehlikeye uğratılmış olması gerekmektedir.⁴⁶ Ancak bu çeşit tehlikeye sadece bizatihi patlayıcı olan maddelerle neden olunmaz. Tabii yapılarında değişiklik yapılarak patlayıcı madde haline getirilip patlatılan şeylerle de tehlikeye yol açılabilir. Esasen, 372. maddede infilâk edici olmaktan değil, infilâkı kabil olmaktan bahsedilmiş olması bu sonucu doğrulamaktadır.⁴⁷ Buna göre, bizzat patlayıcı olmayıp, patlayıcı nitelik kazandırılmış maddelerin taksirle infilâkına sebebiyet vererek kamuyu tehlikeye düşürmek 383. maddenin uygulanmasını gerektirir. Bu nedenle, Yargıtay’ın “383. maddede yazılı infilâka sebebiyet verecek olan (madde)nin bizatihi infilâk edici olması, daha açık bir deyimle kimyevi bir olayla büyük ve tehlikeli sonuçlar doğuracak şekilde infilâk etmesi gerekmektedir”,⁴⁸ yönündeki görüşüne katılmak mümkün değildir. Aynı şekilde Yargıtay’ın, “Boş ve kapalı mazot bidonunu oksijen kaynağı yaparken meydana gelen patlama TCK m. 383’te kastedilen infilâk niteliğinde değildir”,⁴⁹ yönündeki değerlendirmesi de kanaatimizce doğru değildir. Gerçekten, 372. madde bakımından ve dolayısıyla 383. madde yönünden önemli olan niteliği itibariyle patlayıcı olan bir maddenin patlatılması değil, patlayıcı nitelik kazandırılabilen, patlayıcı gibi kullanılabilen maddenin infilâk ettirilmiş olmasıdır.⁵⁰ Buna göre, örneğin taksirli olarak tüp gazın ateşe tutularak patlatılmasından veya düdüklü tencerenin ateşe tutularak patlatılmasından

⁴⁴ Soyaslan, s. 379.

⁴⁵ Gözübüyük, C. III, s. 500.

⁴⁶ “Mağdur sanıkların arazide buldukları el bombası ile oynarken bombanın infilâk etmesi sonucunda ölüm ve yaralanmanın meydana geldiğinin ileri sürülmesine göre, sanıkların eylemlerinin TCK’nın 383/2. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekeceği ...” Yarg. 2. CD. 5.5.1999, 4548/5944 (Yaşar, Osman, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2001, s. 836).

⁴⁷ Erman-Özek, s. 58 ve dpn. 3.

⁴⁸ Yarg. CGK. 19.06.1978, 9-171/248 (Gözübüyük, C. III, s. 507-508)

⁴⁹ Yarg. 9. CD. 11.4.1978, 1601/1575 (İçel, Kayıhan-Yenisey, Feridun, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, 4. Bası, İstanbul 1994, s. 682).

⁵⁰ Aynı yönde bkz., Erman-Özek, s. 58-59, dpn. 3.

kamu için tehlike doğmuşsa 383. maddedeki suç oluşur.⁵¹ Aynı şekilde günümüzde buhar ve kalorifer kazanlarının talimatlara uygun bir şekilde kullanılmadığı, gerekli bakım ve onarımlar zamanında yapılmadığı takdirde patlayarak belirsiz sayıda kişiler bakımından tehlike sonuçlar ortaya çıkardığını görmekteyiz. Eğer, infilâk bakımından Yargıtay'ın yorumuna bağlı kalırsak, taksirle kalorifer ve buhar kazanlarının patlamasına sebebiyet vermek bakımından 383. maddeyi uygulamak mümkün değildir.⁵² Oysa, bu tür patlamalardan genel bir tehlikenin ortaya çıktığında kanaatimizce bir şüphe bulunmamaktadır.

4. Batma ve Deniz Kazası

Batmadan maksat, bir şeyin tamamen veya kısmen doğrudan doğruya suya gömülmesine neden olmaktır.⁵³ Buna göre, taksirli bir hareket sonucunda suda yüzen veya su yüzeyinde durabilen gemi veya diğer şeylerin kısmen veya tamamen suya gömülmesine neden olunması halinde 383. madde anlamında batma söz konusu olur. Batmanın varlığı suçun teşekkülü için gerekli olan genel tehlikeyi belirtir.^{54, 55} Taksirli bir hareketle umum için tehlike doğurmaksızın kendi deniz aracını batırıp, hayatını tehlikeye sokmak bu anlamda batma değildir.⁵⁶

⁵¹ "...Olay tarihinde askerlik görevini yapmakta olan ve izinli olarak memleketine dönen sanığın, izin süresinin bitiminde kıtasına geri dönmek istemediği, aile bireylerinin kıtasına dönmesi yönündeki ısrarları üzerine de kendini banyoya kilitleyip, banyo penceresi ve bacasını sıkıca kapattıktan sonra şofbeni açıp içeriye bol miktarda gaz akışını sağladığı, daha sonra da şofbeni ateşlediği, ağabeyi ölen Bünyamin'in sanığın uzun süre banyodan çıkmaması karşısında kuşkuyla düşerek kilitli olan kapıyı zorladığı ve bu zorlama sırasında kırılan camdan elini sokarak kapıyı açması ile birlikte içeriye giren oksijenin oluşturduğu yangın ve infilak sonucunda sanığı kurtarmaya gelen ağabeyi dahil, kız kardeşi Hülya, annesi Emine ile komşuları Katibe'nin öldükleri, komşusu müdahil Necdet'in yaralandığı, böylece sanığın tedbirsizlik sonucu yangın ve infilaka neden olmasıyla ölüm husule geldiği, sonuçta eyleminin TCK'nın 383/2. madde ve fıkrasına uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının belirlenmesinde yanılığa düşülerek aynı Yasa'nın 455. maddesi kapsamında değerlendirilmesi" Yarg. 8. CD, 20.11.2002, 10938/10815 (http://212.175.179.124/scripts/cgiip.exe/WService=wsbroker1/metin_gor.html?BackRowids=0x0048f0a0&ExternalTables=kararlar&ExternalRowids=0x009eb665 (21.4.2004)).

⁵² "Sunta Tahta Sanayi A.Ş. Fabrikası'nda sıcak su kazan tankının, mekanizma bozuklukları dolayısıyla sıcak suyun zamanında tahliye olmaması sonucu patlaması ve bu nedenle mağdurun yaralanması şeklinde gelişen olayda, infilâka sebebiyet verecek olan maddenin bizatihi infilâk edici madde olması, kimyevi bir olayla büyük ve tehlikeli sonuçlar doğuracak şekilde infilâk etmesi hallerinde uygulanması mümkün olan TCK'nın 383. maddesinin uygulama yeri olmadığı, sanıkların kusurlulukları ve dereceleri nazara alınarak eylemlerinin TCY'nin 459. maddesinin 2. fıkrası çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması" Yarg. 2. CD. 22.2.1995, 129/2199 (Yaşar, s. 837).

Deniz kazası, bir geminin insan elinde olmayan bir sebepten dolayı tamamen veya kısmen hasara uğramasına denir.⁵⁷ Ticaret Kanunu'nda deniz kazasının su alma, karaya oturma, parçalanma, batma, yanma ve patlama gibi gemiye ait ve yıldırım isabeti ve buz çarpması gibi doğal olaylar yüzünden meydana gelebileceği belirtilmiştir.⁵⁸ Maddede yer alan deniz kazası batmanın dışında kalan her türlü kazayı kapsamaktadır.⁵⁹ Tabiatıyla deniz kazasının en sık görünen şekli bir geminin diğer bir gemiye çarpmasıdır. Ticaret Kanunu'nun deniz kazasından saydığı hallerden birine taksirli hareketleriyle neden olup bunun sonucunda genel bir tehlikeye neden olanlar cezalandırılacaklardır.⁶⁰ Yargıtay'a göre, "TCK'nın 383. maddesi 1. fıkrasında zikri geçen deniz kazasından maksat, denizde bir geminin diğer bir gemiye çarparak, gemilerin veya içindeki can ve malların zarara uğraması hali"dir ve bu hal doğrudan söz konusu hükmün uygulanması için yeterlidir.⁶¹

5- Genel Bir Tehlikeyi Doğuran Tahrifat ve Musibet

Genel bir tehlikeyi kapsayan yıkıntı ve felaket, kişilere ve eşyalara zarar veren veya genel bir tehlikeye koyan hareketlerden oluşmaktadır. Belli bir kişinin veya şeyin değil, belirli olmayan kişilerin ve şeylerin genel olarak zarar ve tehlikeye uğratılması söz konusudur.⁶² Hemen belirtelim ki, kanun koyucu yangın, patlama, batma ve deniz kazasında genel bir

⁵³ Gözübüyük, C. III, s. 501.

⁵⁴ Soyaslan, s. 379.

⁵⁵ "Sanığın eylemi, yönetimindeki tankerin mevkiini tayin edememesi sebebiyle, karaya oturmasına sebebiyet vermekten ibarettir. Mürettebatın ve kaptanın kendi çabaları ile kurtarılan karaya oturmuş tanker, yüzdürülerek Çanakkale'ye döndürülmüş olup, batma hali kesinlikle söz konusu değildir.

Bu itibarla TCK'nın 383/1. maddesinin yasal unsurlarının olayda mevcut bulunmadığı gözetilmeden, sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi, kanuna aykırıdır" Yarg. 9. CD. 25.02.1983, 237/399 (Gözübüyük, C. III, s. 511-512).

⁵⁶ Yarg. 4. CD. 27.01.1950, 16669/1023 (Köseoglu, s. 399).

⁵⁷ Meydan Larousse, C. 5 (Sabah Armağanı), s.174.

⁵⁸ Yarg. 4. CD. 01.07.1949, 8433/10019 (Köseoglu, s. 399).

⁵⁹ Erman-Özek, s. 102.

⁶⁰ "Hâdisenin dikkatsizlik ve tedbirsizlikle deniz vasıtasının zarara uğramasına sebebiyetten ibaret olmasına ve evvelki maddelerdeki kasıtlı suçların adı zarar irasını şümülüne almaması hasebiyle bunların kasıtsız şekinden bahseden 383 üncü maddenin batma veya batma tehlikesi tahakkuk etmedikçe bu kabil zarara sebebiyet hadiselerini şümülüne alamayacağının bütün halleri (veya) ile ayırmış iken (batmak ve deniz kazası) hallerini atıf edati olan (ve) ile birleştirmesinden de anlaşılmasına göre hâdisenin deniz kazası sayılarak sanığa ceza verilmesi yolsuzdur" Yarg. 4. CD. 06.04.1949, 4010/5384 (Perinçek Sadık/Özden Cahit, Türk Ceza Kanunu ve Buna Ait Seçilmiş Yargıtay Kararları, İstanbul 1950, s. 340).

tehlikenin oluştuğunu baştan kabul ettiği halde, bir fiilin yıkıntı ve felaket kapsamında değerlendirebilmesini umumi bir tehlikeyi doğurması şartına bağlamıştır. Bu nedenle, her somut olayda bu yönde bir araştırmanın yapılması gerekmektedir.

Maddede, yangın, patlama, batma ve deniz kazasının dışında kalan ve kamuyu tehlikeye uğratma ihtimali olan bir takım fiiller, genel tehlike yaratacak yıkıntı ve felakete neden olma şeklindeki kapsayıcı bir ifade ile yaptırımsız bırakılmamıştır.⁶³ Buna uygun olarak, TCK'nın da açıkça cezalandırılmayan hava taşıma araçlarının düşmesine veya başkaca tehlikeye uğramalarına sebebiyet vermek, *"umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribata ve musibetlere sebebiyet verme"* kapsamında cezalandırılacaktır.⁶⁴

Ayrıca, kaynak kanunda taksirle binaların yıkılması ve çökmesi de açıkça bu madde kapsamında cezalandırılmıştı. Mehz kanunda binaların yıkılması ve çökmesi için kullanılan *"rovina"* ibaresinin TCK'ya alınmamış olması bir an için bu gibi hallerde hangi maddeye göre işlem yapılacağı sorusunu gündeme getirebilir ise de, genel kabule göre binaların yıkılması ve çökmesi *"umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribata ve musibet"*i oluşturmaktadır. Bu nedenle, binaların yıkılması ve çökmesinden umum için tehlike oluşturabilecek bir yıkıntı ve bir felaket doğmuşsa TCK 383. madde uygulanacaktır.⁶⁵ Hemen belirtelim ki, eğer bina genel bir tehlike yaratmaksızın yıkılacak olur ise TCK m. 552 uygulanacaktır.⁶⁶ Uygulamada

⁶¹ Yarg. 9. CD. 22.06.1983, 1270/1838 (Gözübüyük, C. III, s. 511).

⁶² Gözübüyük, C. III, s. 501; Soyaslan, s. 379.

⁶³ "1- Olay günü, Silivri Celaliye köyü, doktorlar sitesi, plaj sahasında, sahile 50 metre mesafedeki şamandıralara yakın bir yerde, sanıklar Erkan Aktunalı ile Emin Ayhan Sümbüloğlu, münavebe ile, biri motoru kullanmak, diğeri kayak yapmak suretiyle, kıyıya paralel olarak süratle gidip gelmektedirler. Olay anında motorda sanık Erkan, kayakta Emin Ayhan bulunmaktadır. Şamandıraların 10-20 metre dışına kadar yüzerek giden, ölen Kemal Ertek, sahile dönmek üzere iken, kayak yapan sanıkların motorunun çarpması sonucu ölmüştür.

Çarpma olayının meydana geldiği saha; şahitlerce açıklandığı ve yapılan tespitlerden anlaşıldığı üzere, devamlı denize girilen, sahil şeridine yakın, herkesin yüzebildiği bir yerdir. Olaya takaddüm eden günlerde, aynı sahada motorla kayak yapan sanık Emin Ayhan'a bu davranışını sahil halkı için tehlike yarattığı, bir kaza olacağı, o yer sakinlerince hatırlatılmış ve ikazda bulunulmuş ise de, Emin Ayhan, bu uyarılara aldırış etmemiş ve hatta sert cevaplar vererek, hareketine devam etmiştir. Silivri liman başkanlığının 23.11.1978 gün, 86/867/190 ve 17.6.1979 gün, 86-967/98 sayılı yazılarına göre, spor teknelelerinin şamandıralarla tespit edilmiş plaj sahalarının takriben 200 metre dışında seyretmeleri, plaj ve sandalların civarında tehlike yaratacak bir sür'atle seyretmemeleri gerekir.

Olay yerinin belirlenen durumu karşısında, bu sahada motorla sür'atli bir şekilde kayak yapılması "umumi bir tehlikeyi mutazammındır". Kaza ile de "tahribat ve musibete sebebiyet verilmiştir"..." Yarg. 9. CD. 29.12.1981, 4447/4781 (Savaş Vural-Mollamahmutoglu Sadık, *Türk Ceza Kanunu Yorumu*, C. III, Ankara 1999, s. 3456-3457).

da, binaların yıkılması ve çökmesinin belirli olmayan kişilerin yaşamlarına, beden bütünlüklerine, özgürlüklerine ya da sağlıklarına yönelik tehlike oluşturmadığı, binanın niteliğine, bulunduğu yer ve konuma göre araştırılması istenmekte ve ulaşılabilecek sonuca göre işlem yapılması istenmektedir⁶⁷. Bu anlayışa uygun olarak da, “... on katlı apartmanın inşadan kaynaklanan nedenlerden yıkılması sonucu elli beş kişinin ölmesi şeklindeki olayda; tahribat ve musibeti oluşturan ve umumi bir tehlike teşkil eden boyutta meydana gelen yıkılma dolayısıyla ...” faillerin 383. maddeye göre sorumlu olduğu kabul edilmiştir.⁶⁸

B. Hukuka Aykırılık Unsuru

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçu bakımından genel hukuka uygunluk nedenleri söz konusu olabilir. Ancak meşru müdafaanın bu suçta gerçekleşmesi kanaatimizce mümkün değildir. Zira, taksirli tehlikeye sebebiyet verme suçunun oluşumu belirsiz sayıda kişi için tehlikeli doğuran bir hareketin bulunmasını gerektirmektedir. Oysa, meşru müdafa olarak gerçekleştirilen bir hareket mutlaka haksız bir saldırıda bulunan kişiye karşı yapılmalı, yani hareket belli bir kişiye yöneltilmelidir. Bu nedenle, taksirli tehlikeye sebebiyet verme fiili meşru müdafa şartları çerçevesinde gerçekleştirilemez.

Bu suç bakımından diğer hukuka uygunluk nedenlerinden kanunun hükmünü ifa, yetkili merciin emrini icra ve ıztırar hali de düşünülebilir. Ka-

⁶⁴ Erman-Özek, s. 102; Majno, C. III, s. 98. Erem, uçak kazaları bakımından TCK’nın düzenlenmesini aşağıdaki gibi eleştirmektedir. “Pilotun veya meydan servislerinin kusuru ile vukua gelen uçak kazalarını “umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribat ve musibet ibaresine dahil saymanın ve bu madde hükmü ile cezalandırmanın mümkün olduğu düşünülebilir. Fakat kanunumuzun kasden kazaya sebebiyet hallerini cezalandıran maddesinde (TCK 377) uçaklar nazara alınmamıştır. O halde kasdi suçlarda bu hususu nazara almayan kanun vazının, taksirli suçlarda uçakları nazara aldığı iddia edilemez” (Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 122).

⁶⁵ Gözübüyük, C. III, s. 500; Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 121; Majno, C. III, s. 98; Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

⁶⁶ Gözübüyük, C. III, s. 500; Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 121.

⁶⁷ “Somut olayda müteahhit olan sanığın; inşasına iştirak etmiş olduğu binanın, deprem faktörü ile birlikte yapımında malzeme yetersizliği, imalat hatası gibi kusurlu hareketi sonucu, başkasına tehlike vermeksizin yıkılmasına neden olma şeklinde tezahür eden eyleminin TCY’nin 552. maddesinde yazılı suçu oluşturduğu gözetilmeksizin aynı yasanın 383. maddesi ile ceza tayini, kanunu aykırı (...) olduğundan hükmün (...) bozulmasına oyçokluğu ile karar verildi” Yarg. 9 CD. 2.4.2001, 545/1061 (Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm , dpn. 13 (02.03.2004)).

⁶⁸ Yarg. 2 CD. 21.3.2001, 7015/4778 (Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm , dpn. 33 (02.03.2004)).

patıldığı yerden çıkmak için yangın çıkarmak, patlama gerçekleştirmek ve yıkmak zaruret hali çerçevesinde düşünülebilecek durumlardır. Kanun'un hükmünü ifa ve özellikle yetkili bir merciin emrini icra, bu suç bakımından düşünülmesi gereken diğer hukuka uygunluk nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yol açma çalışmaları sırasında aldığı emir üzerine dinamit kullananların eylemi umum için tehlike teşkil etseler hukuka uygundur. Ancak verilen emrin meşru olması ve sınırları içinde kalınarak kullanılmış olması zorunludur.

Tehlikeye sebebiyet verme, kamunun selametine karşı işlenen bir suçtur. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu suçla topluma ait yararlar korunmaktadır. Bu nedenle, mağdurun rızası bu suç bakımından hukuka uygunluk nedeni olarak gündeme gelmez.

C. Manevi Unsur

Suçun manevi unsuru taksirdir. TCK'nın taksiri ifade etmede kullandığı kalıp 383. maddede aynen tekrarlanmıştır. Buna göre, tedbirsizlik, dikkatsizlik, sanat ve meslekte tecrübesizlik ve nizam, emir ve kaidelere riayetsizlik sonucunda yangına, patlamaya, batığa, deniz kazasına veya umumi bir tehlikeyi doğuran yıkıntı ve felaketlere neden olanlar cezalandırılacaklardır.

Burada, fail, tedbirsizlik, dikkatsizlik veya acemilik şeklinde beliren sübjektif kusurundan doğan neticeden sorumlu tutulmaktadır. Failin böyle bir neticeden sorumlu tutulabilmesi için somut olayda taksirin bütün unsurlarının gerçekleşmesi gerekir. Bu unsurlar sırasıyla; a. Taksirli fiilin cezalandırılacağı yolunda kanunda hüküm bulunması, b. Dikkat ve özen görevinin yerine getirilmemesi, c. Neticenin öngörülebilir nitelikte olması, d. Hareketin bilinmesi ve istenmesi, fakat neticenin istenmemesi ve e. Hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunmasından ibarettir.

TCK 383. madde taksirli fiillerin cezalandırıldığı sınırlı sayıdaki hükümden biridir. Bu nedenle, ilk unsur yönünden herhangi bir sorun bulunmamaktadır. İkinci unsur, failin bir dikkat ve özen görevini ihlal etmiş olmasıdır. Bu unsur, yapılan hareketin mevcut bir dikkat ve özen görevine riayetsizlik şeklinde ortaya çıkmasını ifade eder. Başka bir anlatımla, ortada faile belli bir yönde harekette bulunurken dikkatli ve özenli davranma yükümlülüğü getiren bir kural bulunmalıdır. Failin somut bir fiil bakımından taksir şeklindeki kusurluluğu ancak böyle bir yükümlülüğü ihlal etmesi halinde gerçekleşir. Hemen belirtelim ki, bir kimsenin dikkat ve özen gö-

revini ihmal etmesi nedeniyle kusurlu addedilebilmesi için, dikkat ve özen görevini yerine getirilebilmesi imkanına sahip olması da gereklidir.⁶⁹

Maddede dikkat ve özen görevinin ihmalinin tedbirsizlik veya dikkatsizlik veya sanat ve meslekte tecrübesizlik veya nizam ve emir ve kaidelere riayetsizlik şeklinde ortaya çıkan hareketlerle gerçekleştirilebileceği kabul edilmiştir. Tedbirsizlik, ortak tecrübenin yüklediği tedbir görevini ihlal ederek belirli bir neticenin gerçekleşmesine engel olabilecek önlemleri almamayı belirtir. Tedbirsizlikte, özen gösterildiği takdirde sakınılabilecek durum söz konusudur. Buna karşın dikkatsizlik, genellikle icrai bir hareketle ortak tecrübenin yüklediği dikkat ve özen görevine aykırı davranılmasını ifade eder.⁷⁰

Meslek ve sanatta acemilik, belirli bir mesleği icra eden kişinin, yasa, nizam, örf ve adet kuralları uyarınca, icra ettiği meslek ve sanatla ilgili sahip bulunması gereken bilgilerden yoksun olmasıdır. Bu şekil taksirli suçlar ancak belli meslek veya sanatı icraya yetkili olanlar tarafından işlenebilir. Ferdi veya sosyal bir faaliyeti düzene sokmak amacıyla konulmuş her türlü hukuki ya da mesleki kurala yahut yetkili merciler tarafından verilmiş emir ve talimatlara aykırılık ise nizam, emir ve kurallara riayetsizliği ifade eder.⁷¹

Üçüncü unsur, neticenin öngörülebilir, yani tahmin edilebilir olmasıdır. Bu şart, faile yüklenen dikkat ve özen görevinin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre özen ve dikkat görevinin yerine getirilmesi imkanın varlığına rağmen bunu yapmaktan kişi sorumludur. İşte bu imkan neticenin öngörülebilir nitelikte olmasıdır.⁷²

Taksirin dördüncü unsuru, hareketin bilinmesi ve istenmesi, fakat neticenin istenmemesidir. Fail, neticeyi doğuran hareketi bilerek ve isteyerek gerçekleştirmediği durumlarda, taksirin varlığından söz edilemez. Ayrıca, taksirin varlığı, failin bilerek ve isteyerek yaptığı hareketten doğan hukuka aykırı neticeyi istememesine bağlıdır.⁷³

Nihayet taksirin son unsuru hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunmasıdır.⁷⁴ Bu unsur, ortaya çıkan neticenin failin dikkat ve

⁶⁹ İçel, Kayıhan, *Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk*, İstanbul 1967, s. 137-142.

⁷⁰ Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler I*, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 639 vd.; İçel, s. 198 vd.; Yarg. CGK. 07.03.1994, 1-50/76 (Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 639, dpn. 334).

⁷¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 641 vd.; İçel, *Ceza Hukukunda*, s. 200 vd.

⁷² İçel, *Ceza Hukukunda*, s. 147 vd.; Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 638.

⁷³ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 629-630.

⁷⁴ Bkz., Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 629-630; İçel, *Ceza Hukukunda*, s. 168 vd.

özen görevini yerine getirebilme imkanına (neticeyi öngörmesine) rağmen, bunu yapmayarak öngördüğü fakat istemediği neticeyi gerçekleştirmesini ifade etmektedir.⁷⁵

İnceleme konumuzu oluşturan suç bakımından failin sübjektif sorumluluğu bu beş unsurun bir olayda birleşmesiyle söz konusu olur. Buna göre, yangın, patlama, batık, deniz kazası, tahribat ve felaketin yukarıda sıralanan şartlar içinde umum için bir tehlike oluşturmuş iseler cezalandırılacaklardır. Örneğin, bir binanın yıkılarak veya çökerek genel bir tehlike yaratması neticesi, binanın yapımındaki failin dikkat ve özen görevinin ihmal etmesinden, kısacası yapıyı yaparken deprem yönetmeliğinde öngörülen kurallara uymayarak eksik malzeme kullanmasından kaynaklanmalı ve fakat fail yine kendi kusuruyla bu binanın kendiliğinden veya depremin etkisiyle yıkılabileceğini öngörmemiş olmalıdır.⁷⁶ Hemen belirtelim ki, ister kendiliğinden olsun isterse depremin tetiklemesiyle olsun bir binanın yıkılmasının, proje düzenleme ve teknik uygulama denetimi aşamalarında yapı sanatı ve tekniğine özgü genel kabul gören kurallara gereği gibi uyulmamış olmasından ve idari denetimsizlikten kaynaklandığı belirtilmektedir.⁷⁷ Bu duruma göre, bina yıkılması veya çökmesi olaylarında, bu olayı tetikleyen neden ne olursa olsun eğer binanın inşasında kusur söz konusu ise her durumda “*umum için tehlike doğurma*” şartının gerçekleşmesi kaydıyla 383. maddenin uygulanması gerekecektir.

Yargıtay’a göre, binaların yıkılmasından kaynaklanan tahribat ve felaket bakımından deprem tek başına sebep değil, bu sonucu hazırlayan nedenlerin harekete geçiricisidir. Dolayısıyla, binaların yıkılması veya çökmesinden kaynaklanan tahribat ve felaketin kamu için tehlikeyi doğuracak hale dönüşmesinin temelinde, bina yapımındaki emir ve kurallara uyulmaması bulunmaktadır. Buna göre, “... faal inşaat mühendisi olup Ceyhan ilçesinin 1992 yılında üçüncü derece deprem kuşağında yer alıyor olduğunu bilmesi gereken sanığın, nizam, emir ve kaidelere ve özellikle de üçüncü derece deprem bölgelerini de içeren Deprem Yönetmeliği (1975)’ne uymadan ilave kat

⁷⁵ “... Sanığın eylemi ile yangın olayı arasında illiyet bağının bulunmadığı gözetilmeden yazılı düşüncelerle mahkumiyetine karar verilmesi, Kanun’a aykırı ve sanığın temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı istem gibi bozulmasına, 10.3.1993 gününde oybirliği ile karar verildi.” Yarg. 9 CD. 10.03.1993, 142/1291 http://212.175.179.124/scripts/cgiip.exe/WService=wsbroker1/metin_gor.html?BackRowids=0x0048f0a0&ExternalTables=-kararlar&ExternalRowids=0x00488001 (21.4.2004)).

⁷⁶ Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

⁷⁷ Bu husus Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nca hazırlanan Yapı Denetim Kanunu Taslağı’nın gerekçesinde belirtilmiştir. Bkz., Uyan Göktürk, “Yıkılan Yapılar ve Zararlardan Doğan Hukuki Sorumluluk”, *Güncel Hukuk*, 2004/4, s. 38 vd.

projesi yapıp bunun fenni mesullüğünü üstlendiği, 27.6.1998 tarihinde meydana gelen depremin oluşturduğu sarsıntı ile yöredeki binalarla birlikte sanığın sorumluluğunda ilave katları inşa edilen binanın da çöktüğü ...⁷⁸ olayda sanığın taksir şeklindeki kusurunun varlığı şüphesizdir. Aynı şekilde, “Projesi ve ruhsatı olmayan benzin istasyonunda olay tarihinde ve öncesinde bodrum katında normalden farklı akaryakıt kokusu hissedilerek sanığa bildirildiğinde tuvaletlerin kapatılması dışında bir önlem almadığı, benzin istasyonunda gerek kurulurken, gerekse işletmeye açıldıktan sonra teknik yönden eksiklik bulunduğu gibi, iş güvenliği mevzuatı yönünden de yeterli önlem almadığı nazara alındığında, sanığın emir ve nizamla aykırı davrandığı, bu taksirli hareketi ile meydana gelen patlama arasında uygun nedensellik bağı bulunduğuna kabul edilmelidir”.⁷⁹

Buna karşın, “Arıza vuku bulmadıkça elektrik tesisatını kontrol ettirmenin mutad olmamasına, yangının kötü hava şartlarından kaynaklanmış bulunmasına, sanığın eylemi ile yangının vuku arasında illiyet bağı mevcut olmamasına rağmen, olay gününe kadar bir arıza görülmemiş olan elektrik tesisatını kontrol ettirmediği gerekçesiyle sanığa kusur izafe eden rapora dayanılarak (TCK’nın 383/1. maddesiyle) mahkûmiyet hükmü tesis” doğru değildir.⁸⁰

VII. SUÇA TESİR EDEN SEBEPLER

A. Ağırlaştırıcı Sebepler

TCK 383. maddenin 2. fıkrasında failin gerçekleştirdiği fiil ile bir kimşenin hayatı için bir tehlike doğurmuş olması veya ölümüne neden olması ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiş ve maddeyle korunan hukuki yarar sayısı ikiye çıkarılmıştır.⁸¹ Fıkra da fail istemediği neticeden sorumlu tutulmaktadır. Başka bir anlatımla, fıkra da objektif sorumluluk hallerinden netice sebebiyle ağırlanmış suçlardan biri düzenlenmiştir.⁸² Bilindiği gibi, suçun oluşması için aranan neticeden başka ve daha ağır bir sonucun meydana gelmesi sebebiyle cezanın artırılmasını öngören suçlara neticesi sebebiyle ağırlanmış suçlar denilmektedir.⁸³ Bu suç tiplerinde fail, filini belli

⁷⁸ Yarg. 9. CD. 20.11.2000, 2501/2957 (Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm dpr: 15 (02.03.2004).

⁷⁹ Yarg. CGK. 16.05.2000, 9/104-110 (Kaban, Mater-Aşaner, Halim-Özcan, Güven-Yalvaç Gürsel, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları (Eylül 1996-Temmuz 2001), Ankara 2001, s. 433).

⁸⁰ Yarg. 9. CD. 26.12.1984, 5922/6364 (Savaş-Mollamahmutoğlu, s. 3454).

⁸¹ Selçuk, s. 355.

⁸² Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 666, dpr. 421.

⁸³ Bkz., Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 655 vd.; Ünver, Yener, “Ceza Hukukunda Objektif Sorumluluk”, *Ceza Hukuku Günleri*, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu –Genel Hükümler- (26-27 Mart 1997-İstanbul), İstanbul 1998, s. 109 vd.

bir suçu işlemek için icra etmekte, fakat sonuçta hareketiyle nedensellik bağlantısı olan ancak istemediği başkaca ağır neticeleri de gerçekleştirmektedir. Kanun koyucu, kanunda istisnai olarak öngördüğü hallerde faili istemeden ortaya çıkardığı bu gibi ağır sonuçlardan kusuru olmamasına rağmen sorumlu tutmuştur. İşte bu istisnai sorumluluk hallerinden biri de, TCK 383. maddenin 2. fıkrasında öngörülen, umum için tehlike arz eden fiil neticesinde bir kimse için hayati tehlike doğurmak veya bir kimsenin ölümüne sebep olmak halidir.

Hayati tehlike, derhal veya daha sonra ve fakat daima doğrudan doğruya insanın hayati esas organlarından birinin kısmen veya tamamen zarar görmesine veya muhtemelen ölüme sebebiyet verebilecek nitelikteki fiillerden kaynaklanır.⁸⁴ Bu özelliği taşımayan fiiller, yani hayati tehlike dışında kalan cismen eza hallerinde ağırlaştırıcı sebebi uygulamaya imkan yoktur.⁸⁵ Ayrıca hayati tehlikenin gerçekleşmesi halinde ağırlaştırıcı sebep uygulanabilir. Sadece hayati tehlike ihtimali halinde ceza artırılmaz.^{86, 87} Cezayı ağırlaştıran diğer hal, fiil neticesinde ölüm olayının meydana gelmiş olmasıdır.

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçu, gece veya genel bir tehlike, felaket ve heyecan zamanında işlendiği takdirde ceza altıda birden üçte bire kadar ağırlaştırılacaktır (TCK m. 411). TCK'nın 502. maddesine göre, güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve güneşin doğmasından bir saat öncesine kadar devam eden zaman dilimi geceyi ifade eder. Eğer bu zaman dilimi içinde gerçekleştirilen taksirli hareketlerle kamunun selameti için tehlikeye sebebiyet verilmiş ise ceza artırılabilecektir.⁸⁸ 411. maddede öngörülen diğer ağırlaştırıcı neden, fiilin genel bir tehlike, felaket ve heyecan zamanında gerçekleştirilmiş olmasıdır. Buna göre, yangın, patlama, batık, deniz kazası, yıkıntı ve felaket dışında kalan sebeplerle ortaya çıkmış genel bir tehlike, felaket ve heyecan sırasında bu hareketlerin gerçekleştirilmiş olması cezanın artırılmasına neden olur. Maddenin ikinci kısmında belirtilen genel tehlike, halka olağanüstü zarar veren veya vermesi ihtimali bulunan olayları; genel heyecan, herhangi bir şekilde halkı büyük telaşa düşüren, önemli derecede endişelendiren halleri ve genel felaket, belli bir yerde bütün halkı veya halkın bir kısmını tehdit eden ağır genel tehlikeyi

⁸⁴ Gözübüyük, C. III, s. 498.

⁸⁵ Erem, *Ümanist Doktrin*, C. IV, s. 123.

⁸⁶ Gözübüyük, C. III, s. 498; Erman-Özek, s. 104.

⁸⁷ "Mağdura ait geçici ve 1.3.1996 tarihli kesin raporda hayati tehlikeden bahsedilmediği, herhangi bir iş ve güç kaybı söz konusu olmadığı bildirildiği halde yazılı düşüncelerle TCK'nın 383/1. maddesi yerine 383/2. madde ve fıkrası ile hüküm tesisi," Yarg. 9. CD. 6.5.1997, 6725/3205 (Yaşar, s. 837).

⁸⁸ Erman-Özek, s. 104.

ifade eder.⁸⁹ Hemen belirtelim ki, Yargıtay 411. maddenin taksirli suçlarda uygulanamayacağı yönünde uygulama geliştirmiş bulunmaktadır.⁹⁰

Failin sıfatından kaynaklanan nedenlerle de suçun cezası ağırlaştırılacaktır (m. 412). Buna göre, tehlikeye sebebiyet vermede kullanılan maddeleri korumakla görevli olanlar, herhangi bir resmi işte bulunanlar ve belirli maddeleri korumakla yükümlü olanlar tarafından bu suç işlenirse ceza altında birinden üçte birine artırılacaktır. Bu sebepler fiili olduklarından TCK 67. madde gereğince şeriklere sirayet edecektir.⁹¹

B. Hafifletici Sebepler

TCK'nın 413. maddesine göre, taksirle tehlikeye sebebiyet verme fiillerinden ileri gelecek tehlike oldukça önemsiz olursa veya fail böyle bir hareketi icra ettikten sonra neticelerinin gerçekleşmesini engellemek veya sınırlamak için özel ve ciddi bir çaba harcarsa, hakim failin cezasında üçte birden yarıya kadar indirim yapabilir. Görüldüğü gibi maddede, fiilin eşyaya veya şahıslara herhangi bir zarar vermemesine veya önemli bir tehlikeye uğratmamış olmasına ve failin faal nedamet göstererek fiilin neticelerini önlemesine veya sınırlamak için gayret sarf etmesine takdiri indirim sebebi olarak netice bağlanmış bulunmaktadır.⁹²

VIII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçuna katılmada genel kurallar geçerlidir. Ancak, bu suç taksirli bir suç olduğundan iştirak bakımından özellik göstermektedir. Gerçekten doktrinde taksirli suçlara iştirakin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır.⁹³ Yargıtay ise, taksirli suçlara iştirakin mümkün olmadığını belirten kararlar vermiştir.⁹⁴

⁸⁹ Gözübüyük, C. III, s. 710.

⁹⁰ "Taksirli cürümlerde TCK 411. maddenin uygulanamayacağı düşünülmeden TCK 383/1. maddesiyle verilen cezanın bu madde ile artırılması bozmayı gerektirmiştir." Yarg. 4. CD. 14.2.1980, 482/624 (Erman-Özek, s. 42, dpn. 74); "Kasdi suçlara münhasır olduğu gözetilmeden, yangına sebebiyet vermek iddiası ile verilen cezanın, TCK'nın 411. maddesi ile arttırmaya tabi tutulması bozmayı gerektirmiştir" Yarg. 4. CD. 17.10.1980, 5764/5919 (Gözübüyük, C. III, s. 710).

⁹¹ Erman-Özek, . 43.

⁹² Gözübüyük, C. III, s. 712.

⁹³ Bkz., İçel, *Ceza Hukukunda...*, s. 173-174; Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 812-813; Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. II, 10. Bası, İstanbul 1994, s. 493 vd.; Özgenc, İzzet, *Suç İştirakin Hukukî Esası ve Faillik*, İstanbul

Kanaatimizce, taksirli hareketi icra bakımından faili ile üçüncü şahıs arasında işbirliği var ise, yani her bir fail taksirli hareketi diğer fail ile birlikte yapmakta olduğu şuuru ile hareket etmekteyse, yine her bir failin hareketi ile netice arasında nedensellik bağı mevcutsa ve suç bütün şerikler bakımından aynı ise taksirli suça iştirak mümkündür.⁹⁵ Bu şartlar oluşmak kaydıyla taksirli tehlikeye sebebiyet vermek suçunun iştirak halinde işlenmesi mümkündür.

Suçların içtimai bakımından değerlendirilmesi gereken durum, taksirle neden olunan tehlike nedeniyle kişilerin şahsen ve malen zarar görmüş olmaları halidir. TCK 383. maddenin 2. fıkrasında, umum için tehlike doğuran fiilden bir şahsın hayatı bakımından tehlike hasıl olması veya ölüm meydana gelmesi ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir. Burada TCK'nın 78. maddesinde öngörülen biri diğerinin ağırlaştırıcı sebebinin oluşturması şeklinde gerçekleşen suçların birleşmesi (mürekkep suç) hali söz konusudur. Bu nedenle, 383. maddeyi ihlal eden fiil neticesinde yaralanma ve ölüm olayı meydana gelmiş ise, failin ayrıca 455 veya 459. maddelere göre cezalandırılması mümkün değildir.⁹⁶

Ancak hemen belirtelimki, m. 383/2'nin uygulanabilmesi için kamunun selametini ihlal eden bir yangının, patlamanın, batmanın, deniz kazasının, yıkıntı ve felaketin bulunması ve bunun sonucu olarak hayati tehlikenin veya ölüm olayının meydana gelmiş olması gerekmektedir.⁹⁷ Diğer bir deyişle kamunun selametini ihlal etmeden, bu fıkrayı uygulamak mümkün değildir. Kamunun selameti ihlal edilmeden hayati tehlike veya ölüm olayı meydana gelmiş ise, bu durumda fail hakkında sadece 455. maddeye veya

1996, s. 179 vd.; Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 426 vd.; Centel, Nur, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 1. Basım, İstanbul 2001, s. 424.

⁹⁴ “..... maznunlardan hangisinin fiil ve hareketi neticesi olarak tüfeğin patladığı kat'iyetle tespit edilememiş bulunmasına ve kasıtsız suçlarda ise, iştirakin bahse konu olmayıp her şahsın kendi fiiline ve fiilindeki tedbirsizliğine bakılacağına göre tebliğnamedeki bozma sebebi ve C. Müddeiumumisinin bu cihete münhasır temyiz itirazları varit görülmediğinden reddi ile hükmün tasdikine ittifakla karar verildi” Yarg. 4. CD. 30.6.1956, 3816/9791 (İçel, *Ceza Hukukunda*, s. 174, dpn. 184).

⁹⁵ İçel, *Ceza Hukukunda*, s. 174; Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 812-813.

⁹⁶ Erman-Özek, s. 105; Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

⁹⁷ “Yaralanma olayı infilâk neticesi husule gelmiş bulunmasına göre, sanığın fiil ve hareketinin TCK'nın 459/2 nci maddesi ile mahkumiyetine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir” Yarg. 9. CD. 20.2.1986, 6686/1128 (Savaş/Mollamahmutoğlu, s. 3453); “Filitasyon kısmındaki tortu temizleme işi sırasında hegzan gazının niteliği itibarıyla parlayıp yanması ile olayın meydana geldiğinin anlaşılmasına, kanuni anlamda yangın veya infilâkın doğmamasına nazaran sanıkların T.C.K.'nın 455/2 nci maddesi yerine unsurları oluşmayan aynı kanunun 383/2 nci maddesiyle cezalandırılmaları, bozmayı gerektirmiştir” Yarg. 9. CD. 13.12.1984, 5649/6084 (Savaş-Mollamahmutoğlu, s. 3454).

459. maddeye göre işlem yapmak gerekmektedir. Bu duruma göre, yangın, patlama hukuka aykırı olmayıp örneğin meslek gereği yapılması gereken bir hareket ise, 383. maddenin uygulama alanından çıkacaktır. Ancak yangın, patlama veya benzeri hareketler hukuka uygun olmakla birlikte yapılış şekli itibariyle taksirli ise ve bunlar da bir hayati tehlikeye veya ölüme neden olmuşlarsa 455 ve 459. maddelerin uygulanması gündeme gelecektir.⁹⁸

Bu çerçevede değerlendirilmesi gereken diğer bir konu da, 383/2. fıkranın uygulanma şartlarının gerçekleştiği, yani kamunun selametini ihlal eden taksirli fiilin bulunduğu bir olayın neticesi olarak birden fazla kişinin hayatı bakımından tehlike doğması veya ölmesi halinde müteselsil suç hükümlerinin burada uygulanıp uygulanmayacağı hususudur. TCK 80. maddede *“bir suçu işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün birkaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır”* denilerek, kanunun aynı hükmünün aynı suç işleme kararıyla aynı veya muhtelif zamanlarda birkaç kez ihlal edilmesi tek suç sayılmıştır.⁹⁹ Buna göre, kamunun selametini ihlal eden taksirli fiil neticesinde, birden fazla kişinin hayatı için tehlike doğmuşsa veya birden fazla kişi ölmüşse kanunun aynı hükmünün aynı zamanda birkaç kez ihlalini belirten bu durumda müteselsil suç hükümlerine göre işlem yapmak gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, mağdurların çokluğu, müteselsil suç hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmadığından,¹⁰⁰ böyle durumlarda TCK m. 80’e göre hareket edilmelidir. Diğer taraftan, TCK müteselsil suça ait hükümlerin uygulanması açısından suçlar arasında bir ayırım yapmamıştır. Diğer bir deyişle, müteselsil suça ilişkin maddede kişilere, eşyaya, devlete karşı suç veya netice itibariyle ağırlaşmış suç ayırımı yapılmadan, bütün suçlar bakımdan geçerli bir kurum ihdas edilmiştir. Ancak Yargıtay, müteselsil suça ait hükümlerin uygulanması bakımından fiilin kişilere karşı işlenip işlenmediğine göre ayırım yaparak, suç kişilere karşı işlenmişse, müteselsil suç hükümlerini değil gerçek içtima hükümlerini tatbik etmektedir.¹⁰¹ Kanaatimizce, suçta ve cezadan kanunilik ilkesi çerçevesinde Yargıtay’ın açıkça hukuka aykırı olan bu tutumunu benimsemek mümkün değildir.¹⁰²

⁹⁸ Selçuk, s. 355.

⁹⁹ İçel, Kayıhan, *Suçların İçtimai*, İstanbul 1972, s. 87; Sancar, Türkan Yalçın, *Müteselsil Suç*, 1. Bası, Ankara 1995, s. 62 vd.

¹⁰⁰ Mağdurların çokluğunun müteselsil suç hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmadığı hususunda açıklamalar için bkz., İçel, *Suçların İçtimai*, s. 149 vd.

¹⁰¹ Yarg. 9. CD, 18.02.1999, 209/960 (YKD, Mart 2002, s. 490). Yargıtay Ceza Genel Kurulunun aynı yönde başka bir suçla ilgili kararı (Yarg. CGK. 27.03.1995, 8-58/86) için bkz., (Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler I*, s. 862 vd).

¹⁰² Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler*, s. 861.

Yine aynı gerekçelerle doktrinde ileri sürülen,¹⁰³ 383. maddeyi 455. maddeden ayıran hususun, ağırlatıcı sebep olan ölümün, genel bir tehlike haline bağlı olarak ortaya çıkması olduğu; 455. maddede genel bir tehlike halinin aranmadığı, sadece belirli kişi veya kişilerin ölmeleri halinin cezalandırıldığı; 383. maddenin 2. fıkrasında sözü edilen ölümün, 1. fıkradaki düzenlenen taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçunun unsuru olmayıp ağırlatıcı sebebi olduğu; dolayısıyla genel tehlike teşkil eden hareketlerin, yani yangın, batık, deniz kazası ve tahribat ve musibetin yapılmasıyla suçun oluştuğu ve bu nedenle ölen sayısına bakılmaksızın fiilin ve suçun tek olacağı; 383/2. maddedeki “bundan ölüm vukua gelirse” şeklindeki ifadenin ölen sayısını değil, ölüm neticesini işaret ettiği, bu nedenlerle 383. maddenin 1. fıkrasına uyan bir fiil neticesinde birden fazla kişi ölmüş olsa dahi, ne müteselsil suç hükümlerinin ne de gerçek içtima hükümlerinin uygulanabilmesinin mümkün olduğu yönündeki görüşe katılmamaktayız.

VIII. YAPTIRIM VE KOVUŞTURMA USULÜ

Maddede suçun basit hali için otuz aya kadar hapis ve yüz liraya kadar ağır para cezası öngörülmüştür. Hapis cezasının alt sınırı TCK m. 15 gereğince yedi gündür. Para cezası ise, TCK ek 2. maddeye göre hesaplanacaktır.

Eğer fiil nedeniyle bir kimsenin hayatı için tehlike doğmuş ise altı aydan beş seneye kadar hapis ve elli liradan yüz elli liraya kadar ağır para cezası ve ölüm meydana gelmişse beş seneden fazla olmamak üzere ağır hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası öngörülmüştür.

Taksirle tehlikeye sebebiyet verme suçu, takibi şikayete bağlı olmayıp re’sen kovuşturulan suçlardandır. Ancak, kovuşturma bakımından dava zamanasını dikkate alınmalıdır. Hemen belirtelim ki, suçun binanın yıkılması ve çökmesi yoluyla işlendiği durumlarda dava zamanasının hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı hususu tartışılmıştır.¹⁰⁴

Suç seçimlik hareketlerden hangisi ile işlenirse işlensin dava zamanasını bakımından genel kurallardan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir durum bulunmamaktadır. Bilindiği gibi, dava zamanasının hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı konusunda üç görüş ileri sürülmüştür. Bunlardan ilki, zamanasını suçun işlendiğinin ortaya çıktığı

¹⁰³ Kocasakal Ümit, “Konya’da Çöken Binanın Düşündürdükleri”, *Güncel Hukuk*, 2004/5, s. 48.

¹⁰⁴ Bkz., Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

günden başlatan görüştür. İkincisi, dava zamanaşımını savcılığın yaptığı takip işlemlerinin sonuncu gününden itibaren başlatan görüştür. Nihayet üçüncüsü ve baskın olanı, dava zamanaşımını suçun işlendiği günden itibaren işletmeye başlayan görüştür.¹⁰⁵

Kanaatimizce de dava zamanaşımı suçun işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlamalıdır. Bu hususta TCK'nın 103. maddesinde, *“Müruru-zamanın başlangıcı tamamıyla icra olunmuş cürüm ve kabahatler hakkında fiilin vukuu gününden ve teşebbüs olunan veya icra ve ikmal olunamayan cürümler hakkında son fiilin işlendiği tarihten ve mütemadi ve müteselsil cürümler hakkında dahi temadi ve teselsülün bittiği günden itibar olunur”* denilmektedir.

Buna göre, zamanaşımı süresi neticesi harekete bitişik bir suçlarda (şekli suç) hareketin icra edildiği günden itibaren işlemeye başlar. Eğer suç, neticesi hareketten ayrılabilen kasti bir suç ise, zamanaşımı süresi neticenin meydana geldiği günden itibaren işler. Buna karşın, neticesi hareketten ayrılabilen taksirli bir suç söz konusu ise, zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başlayacağı tartışılmıştır. Bazı yazarlar, taksirli suçlarda dava zamanaşımı süresinin taksirli hareketin yapılması ile başlayacağını ileri sürmüşlerdir.¹⁰⁶ Kanaatimizce burada da genel kuraldan ayrılmak için haklı bir neden bulunmamaktadır. Bu nedenle, neticesi hareketten ayrılabilen taksirli suçlarda zamanaşımı süresi neticenin meydana geldiği günden itibaren işlemeye başlamalıdır. Ancak bu şekilde, geçerli inşaat kurallarına uygun yapılmayan bir binanın yıllar sonra depremin etkisiyle yıkılıp bir çok kişinin ölümüne ve yaralanmasına sebep olması gibi olaylar zamanaşımına uğramadan kovuşturulabilecektir.¹⁰⁷

Ulaştığımız bu sonuçları inceleme konumuz olan suça uygular isek, taksirli olarak yolu açılan bir yangın, patlama, batık, deniz kazası veya tahribat ve felaketle kamunun selametinin ihlal edildiği anda netice gerçekleşmiştir ve dava zamanaşımı bu andan itibaren işlemeye başlayacaktır. Buna göre, belirsiz sayıda kişi için tehlike oluşturacak şekilde taksirli bir hareketle yangına yol açıldığı an, suçun gerçekleştiği andır. Yukarıda da

¹⁰⁵ Bu hususta bkz., Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-/Yenidünya, A. Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler II (Yaptırım Hukuku)*, 1. Baskı, Ankara 2003, s. 373; Hafızogulları, Zeki, *“Dava ve Cezanın Sukutu”*, *Ceza Hukuku El Kitabı*, İstanbul 1989, s. 502; Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. III, On birinci Bası, İstanbul 1994, s. 256 vd.; İçel, Kayıhan-Sokullu-Akıncı, Füsun-Özgenç, İzzet-Sözüer, Adem-Mahmutoğlu, Fatih S.-Ünver, Yener, *İçel Yaptırım Teorisi*, 1. Baskı, İstanbul 2000, s. 358.

¹⁰⁶ Geniş bilgi için bkz., Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II-III, İstanbul 1992, s. 785-786.

¹⁰⁷ Artuk-Gökçen-Yenidünya, *Genel Hükümler II*, s. 375.

belirtildiği gibi, umumi bir tahribat ve felaket oluşturacak şekilde binanın yıkıldığı an, suçun işlendiği andır. Zamanaşımı süresi suçun işlendiği, yani neticenin gerçekleştiği bu tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.¹⁰⁸

Yargıtay 2. Ceza Dairesi depremin etkisiyle binaların yıkılması ve çökmesiyle ilgili bir olaya ilişkin 21.3.2001 tarih ve 7015/4778 sayılı kararında,¹⁰⁹ hukuki sorumluluk ile ceza sorumluluğu birlikte değerlendirerek suçun işlendiği tarih bakımından şu sonuçlara ulaşmıştır. *"... kusurlu davranışı bulunan kişilerin hukukten imkan ve sorumlulukları devam ettiği süre içerisinde meydana gelen sonuçtan cezai sorumlulukları söz konusu olup; bu dönemden sonra oluşan yıkılma halinde sorumlulukları söz konusu olmayacaktır. Örneğin, çimento, demir gibi malzemelerin yeterli miktarda kullanılmaması veya demir bağlantılarının usulünce yapılmamış olması nedeniyle gizli ayıplı sayılan bir yapıda, Borçlar Kanunu'nun 126. maddesinin dördüncü fıkrasının yollaması ile anılan Kanun'un 125. maddesinde öngörülen on yıllık hukuki sorumluluk söz konusu olup, bu süre zarfında mevcut aykırılığı kanunen giderme yükümlülüğü vardır. Sürenin başlangıcı, yapının bitiş tarihi, yani 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na tabi binalar yönünden kesin kabul işleminin yapıldığı veya yapılması gerektiği, diğer yapılar yönünden ise yapı kullanma ruhsatının alındığı ya da alınmış sayıldığı tarihtir. Bu süre içerisinde herhangi bir zamanda yapı yıkılırsa cezai açıdan sorumluluk söz konusu olup; belirtilen süre dolduktan sonra, sakatlık halinden dolayı yıkılma durumunda, artık sorumlularının bu durumu giderme yetkisi hukukten söz konusu olmadığından, illiyetin kesildiği kabul edilerek cezai açıdan sorumlu kılınmamaları gerekir. Gizli ayıp için bahsedilen hususlar ağır kusur halleri içinde geçerlidir. Yapının yıkılmasına etkili ve gizli ayıp niteliğinde olmayan, örneğin zemin kata işyeri nedeniyle eksik sütun konulması veya sütunların yıkıma etkili derecede ince yapılması gibi kusur, ağır kusur niteliğindedir. Tamamlanan yapıda yıkıma etkili derecede bir işlemde bulunulması halinde ise, ilgili kişilerin hukuki sorumluluğunun bu andan itibaren başlayacak olması karşısında, cezai sorumluluğunda buna göre irdelenmesi gerekecektir.*

TCK'nın 455 ve 459. maddelerindeki suçlarda, cismani zarara uğranılan tarih suç tarihi iken; TCK'nın 552. maddesinde, yapının yıkılma anı; 383. maddesinde de umumi tehlike yaratan tahribat ve musibet halinin oluştuğu an suç tarihidir. TCK'nın 102. maddesi yönünden dikkate alınacak tarih de, bu tarihtir. O halde suçun oluşumu için zorunlu olmayan ve ağırlatıcı nedeni oluşturan TCK'nın 383. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen nitelikteki yaralanma ve ölüm anı ile yapının yıkılmasına etken kusurlu davranışların ika tarihinin suç tarihine bir etkisi yoktur..."

¹⁰⁸ Aynı yönde bkz., Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayii02_09.htm (02.03.2004).

¹⁰⁹ Bkz., Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayii02_09.htm dpn. 36 (02.03.2004).

Görüldüğü gibi kararda Yargıtay ilk olarak, binaların kurallara uygun inşa edilmemesinden kaynaklanan hukuki sorumluluğa ilişkin Borçlar Kanunu'nun 126. maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin ceza hukuku sorumluluğu bakımından da geçerli bir süre olduğunu ve bu süre içinde meydana gelecek yıkılma ve çökme olayları bakımından cezai sorumluluğun söz konusu olabileceğini, on yıllık sürenin geçmesinden sonra meydana gelen yıkılma veya çökme olaylarında sorumluların bu durumu giderme yetkisi hukuken söz konusu olmadığından illiyet bağının kesildiğini ve bu nedenle ceza hukuku bakımından sorumluluğun bulunmadığını belirtmiştir. Tamamlanmış binaların yıkılmasında etkili derecede bir işlemde bulunulması halinde ise ilgililerin hukuki sorumluluğunun bu andan itibaren başlayacağı ve cezai sorumluluklarının da buna göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

İlgili daire ceza sorumluluğunun başlangıcını tayin bakımından, binaların inşasındaki ayıptan kaynaklanan hukuki sorumluluğun başlangıcına atıf yaparak Ceza Kanunu'nun 103. maddesinin ilk kısmındaki tamamlanmış suçlarda dava zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin *"Müruruzamanın başlangıcı tamamiyle icra olunmuş cürüm ve kabahatler hakkında fiilin vukuu gününden ..."* şeklindeki hükmüne aykırı bir uygulamayla, dava zamanaşımını neticenin gerçekleştiği tarihten değil de, hareketin yapıldığı günden itibaren hesaplanacağı sonucuna varmıştır. Oysa, cezai sorumluluk ile hukuki sorumluluk farklılık göstermektedir. Hukuki sorumluluk için binanın ayıplı yapılması yeterli olup, yıkılması şart değildir. Hukuki sorumluluğu olan bir kimseye Borçlar Kanunu'nun 125 ve 126. maddelerinde belirtilen beş ve on yıllık süreler içinde, kusurundan kaynaklanan ayıbı giderme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu süreler geçtikten sonra bu yükümlülük ve hukuki sorumluluk kalkar. Buna karşın, yukarıda da belirtildiği gibi, ceza hukukunda dava zamanaşımı süreleri neticenin gerçekleştiği andan başlayarak işler. Buna göre, neticesi hareketten ayrılabilen suçlarda, hareketten itibaren uzun bir süre geçtikten sonra netice gerçekleşse dahi, hareket ile netice arasında nedensellik bağlantısı devam ediyorsa, bu bağlantı ortadan kalmadıysa veya yeni bir etken kesmediyse cezai sorumluluk devam edecektir. Şu halde, TCK 383/1. maddedeki suçun gerçekleşme anı binaların yıkılması veya çökmesi anıdır ve dava zamanaşımı bu tarihte işlemeye başlar. Maddenin ikinci fıkrası bakımından suç tarihi, yıkılan veya çöken binanın kanunda belirtilen şekilde yaralanma ve ölüme yol açtığı andır ve dava zamanaşımı bu tarihten itibaren işlemeye başlar.¹¹⁰

Yargıtay 9. Ceza Dairesi 19.11.2001 tarihli bir kararında tedbirsizlik ve dikkatsizliğin sonucu olarak binaların yıkılması ve çökmesinden umum için tehlikeni yıkılma ve çökme tarihinde doğduğunu, yani suç tarihinin

¹¹⁰ Çınar, http://www.izmirbarosu.org.tr/dergi/2001_sayi02_09.htm (02.03.2004).

binanın yıkılma tarihi olduğunu belirlemiştir.¹¹¹ Daire bu yönde istikrarlı bir uygulama geliştirmiş bulunmaktadır.¹¹²

IX. CEZA KANUNUNU DEĞİŞTİRMeye YÖNELİK TASARILARDA VE 5237 SAYILI YENİ TÜRK CEZA KANUNUNDAKİ DURUM

A. Genel Olarak

TCK 2000 Tasarısı'nın ikinci kitabının ikinci kısmında "*Topluma Karşı Suçlar*" düzenlenmiş ve bu kısmın birinci bölümünde "*Genel Tehlike Yaratan Suçlar*" başlığı ile doğrudan kamunun selameti aleyhine işlenen suçlara yer verilmişti. Genel tehlike yaratan suçlar kapsamında, yangın (m. 234), tahrip veya radyasyona maruz bırakma, panik yaratma (m. 235), sel ve taşkına neden olma (m. 236), koruyucu eser ve vasıtaların tahribi (m. 238), tehlikeye taksirle neden olma (m. 241), yıkıcı, yakıcı, öldürücü maddeler (m. 242), infilâk ve silah atma (m. 243), inşaat sanatının kurallarına aykırılık (m. 244), vahşi ve tehlikeli hayvan beslemek (m. 245), işaret ve engel koymama (m. 246) ve halkı tehlikeyle karşı karşıya bırakma (m. 247) suçlarına yer verilmişti.

2000 Tasarısı yürürlükteki kanunda kamunun selametine karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan kimi suçların güncelleştirilerek veya sadeleştirilerek aynen korumuş (örneğin; yangın suçu -TCK m. 369-), kimi suçlara hiç yer vermemiş (batığa sebep olma -TCK m. 377-), kimi suçların teknolojik gelişmeler göz önünde tutularak yeniden düzenlemişti. Örneğin, TCK'nın 372. maddesindeki kasten infilâka sebebiyet vermek suçu, tasarıda tahrip ve radyasyona maruz bırakma, panik yaratma suçu (m. 235) şeklinde yeniden kaleme alınmıştı. Bunun dışında, yıkıcı, yakıcı, öldürücü maddeler imal etmek veya bunları ülkeye sokmak veya buna aracılık etmek, ülke içinde nakletmek,

¹¹¹ Yarg. 9. CD. 19.11.2001, 2636/2900, (http://212.175.179.124/scripts/cgiip.exe/WService=wsbroker1/metin_gor.html?BackRowids=0x0048f0a0&ExternalTables=kararlar&EzternalRowids=0x004d3ea0 (21.4.2004)).

¹¹² "Sanığın üzerine atılı TCK'nın 383.maddesinde belirtilen suçta, umumi tehlike yaratan tahribat ve musibet halinin oluştuğu an suç tarihidir. Tahribat ve musibet yapının yıkılması olup tahribat ve musibetin kendisi olmayan fakat etkenlerinden biri olan deprem meydana gelmesi ile yapının yıkılması aynı tarihe tekabül ettiğinden, suç tarihi binanın yıkıldığı 17.8.1999 tarihi olup, zamanaşımı süresinin bu tarihten itibaren başlaması gerekeceği gözetilmeden, davaya devamla esas hakkında bir karar verilmesi yerine, yazılı düşüncelerle kamu davasının ortadan kaldırılmasına hükmedilmesi" Yag. 9. CD. 10.12.2001, 2874/3118 (http://212.175.179.124/scripts/cgiip.exe/WService=wsbroker1/metin_gor.html?BackRowids=0x0048f0a0&ExternalTables=kararlar&EzternalRowids=0x004d40e0 (21.4.2001)).

yollamak, satmak veya satmaya çalışmak (m. 242), infilâk ve silâh atmak (m. 243), inşaat sanatının kurallarına aykırı davranmak (m. 244) ve vahşi ve tehlikeli hayvan beslemek şeklinde yeni suç tipleri öngörülmüştü.

İnceleme konumuzu oluşturan suç tipi Tasarı'nın 241. maddesiyle korunmuştu. Buna göre, *"Başkalarını tehlikeyle karşı karşıya bırakacak şekilde yangına veya patlamaya veya sel ve taşkına veya tahribata veya felâkete taksirle neden olan kimseye on ayda iki yala kadar hapis cezası verilir. Fiil, insan hayatını tehlikeye koymuş ise ceza dörtte biri oranında artırılır. Ölüm meydana gelirse, faile beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir"*. Görüldüğü gibi hükümle, kasti olarak işlenen fiillerin taksirli işleniş şekilleri bakımından toplu bir düzenleme düşünülmüştü. Ancak, hükümde sadece yangından söz edilmiş, bu fiilin 234. maddede belirtilen nesnelere yönelmesinin gerekip gerekmediği konusunda mer'i kanundaki gibi bir açıklamaya ver verilmemişti.

2000 Tasarısı bakımından değinilmesi gereken diğer bir hüküm *"Halkı tehlikeyle karşı karşıya bırakma"* başlıklı 247. maddedir. Madde aynen; *"234 ilâ 246. maddelerde belirtilen haller dışında, taksirle olsa da, ne suretle olursa olsun kişilere veya eşyaya zarar verme tehlikesine neden olan kimseye üç yüz elli milyon liradan bir milyar liraya kadar hafif para cezası verilir"* şeklindeydi. Maddeyle, 241. madde ve ilgili diğer maddelerle yaptırım altına alınmamış ammenin selameti aleyhine bir takım taksirli fiillerin yaptırımsız bırakılmaması amaçlanmıştı.

Tasarı'nın 244/1. maddesiyle inşaat sanatının kurallarına kasten aykırı davranarak, insan hayatının veya beden bütünlüğünün tehlikeye bırakılması yaptırım altına alınmıştı. Hükümde yerinde olarak, inşaat kurallarına aykırı davranıştan kaynaklanan diğer neticeler dolayısıyla verilecek cezalar ayrı tutulmuştu. İnşa edilmiş bina ve eklentilerinde inşaat sanatının kurallarına aykırı olarak gerçekleştirilen değişiklikler ve eklemeler için de aynı yaptırım öngörülmüştü (m. 244/2).

İnşaat sanatının kurallarına taksirle uyulmaması 244. maddenin 3. fıkrasında düzenlenmişti. Buna göre, *"Kurallara taksirle uyulmadığı takdirde, taksirli fiil sonucu meydana gelebilecek neticeler dolayısıyla verilecek diğer cezalar saklı kalmak koşuluyla faile altı aydan bir yıla kadar hapis ve yedi yüz elli milyon liradan üç milyar liraya kadar ağır para cezası verilir"*.

5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu kamunun selameti aleyhine işlenen suçları, ikinci kitabının üçüncü kısmında 2000 Tasarısı'ndaki gibi *"topluma karşı suçlar"* başlığı ile düzenlemiştir. Bu kısmın ilk bölümünde *"genel tehlike yaratan suçlar"* başlığı altında, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (m. 170), genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (m. 171), radyasyon yayma (m. 172), atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme (m. 173), tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması (m. 174), akıl hastası üzerindeki

bakım ve yönetim yükümlülüğünün ihlali (m. 175), inşaat ve yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama (m. 176), hayvanı tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakma (m. 177), işaret ve engel koymama (m. 178), trafik güvenliğini tehlikeye sokma (m. 179) ve trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma (m. 180) fiillerinden oluşmaktadır.

B. Genel Güvenliğin Taksirle Tehlikeye Sokulması Suçu (M. 171)

1. Genel Olarak

Yeni Ceza Kanunu'nun *"genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması"* başlıklı 171. maddesi, *"Taksirle; a. Yangına, b. Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına, neden olan kişi, fiilin başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olması hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."* şeklindedir.

Buna göre, bu suç tipinin taksirle yangına, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olarak başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlikeye neden olunması halinde bu suç tipi ihlal edilmiş olacaktır. Maddede öngörülen fiillerin cezalandırılabilmesi için başkalarının hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikelinin doğmuş olması aranmaktadır. Bu nedenle, 171. maddede somut tehlike suçu düzenlenmiştir. Burada somut tehlike objektif bir cezalandırabilme şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir tehlike tayin edilmedikçe failin cezalandırılması yoluna gidilemeyecektir.¹¹³

2. Faili ve Mağduru

Suç fail bakımından özellik göstermemektedir. Herkes bu suçun faili olabilir. Suçun mağduru toplumu oluşturan herkeştir.

3. Suçun Unsurları

a. Maddi Unsuru

Kanunda seçimlik hareketli bir suç düzenlenmiştir. Kanun'un 171. maddesine göre, yangına, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel

¹¹³ Bu husus madde gerekçesinde *"Genel güvenliği kasten tehlikeye sokma suçunun birinci fıkrasında söz konusu edilen fiillerin taksirle işlenmesi de, suç oluşturmaktadır. Ancak, bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için de, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekir"* şeklinde açıkça belirtilmiştir.

veya taşkına neden olan hareketlerden biriyle bu suç işlenebilir. Bu fiillerden yangın ve bina çökmesinin anlamı bakımından yukarıdaki açıklamalar yerlidir. Toprak kayması neden olma, heyelana neden olma, büyük toprak kütlelerinin kontrolsüz bir şekilde yer değiştirmesine ve kaymasına sebebiyet verme şeklinde anlaşılmalıdır. Çığ düşmesi, karın, yuvarlanarak veya kayarak büyük kütleler halinde yer değiştirmesini ifade etmektedir. Sel veya taşkın ise, akarsuların ve su yataklarının taşımayacağı surette su baskınına veya su yayılmasına sebebiyet verme anlamlarına gelmektedir. Suçu oluşturan fiiller taksirle gerçekleştirilen bu hareketlerden oluşmaktadır.

Suçun oluşumu için mahiyetleri yukarıda kısaca belirtilen bu fiillerin bulunması tek başına yeterli değildir. Ayrıca bu fiillerin başkalarının hayatı, sağlığı ve malvarlığı bakımından bir tehlikeye neden olması gerekmektedir. Suç sırf taksirle yangına, bina çökmesine, çığ düşmesine, toprak kaymasına ve sel veya taşkına neden olmakla değil, bu hareketler nedeniyle başkasının belli değerleri bakımından tehlikeye neden olmakla tamamlanır. Kısacası, maddede soyut tehlike yeterli görülmemiş, somut bir tehlikenin varlığı aranmıştır.

b. Manevi Unsur

Suç taksirle işlenebilen bir suçtur. Kanun'un 22. maddesinde taksir, bilinçli taksir ve bilinçsiz taksir olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranıp, yangın, bina çökmesi, çığ düşmesi, toprak kayması ve sel veya taşkına sebebiyet vererek, suçun kanuni tanımındaki neticenin öngörülmeyle gerçekleştirilmesi halinde suç bilinçsiz taksirle işlenmiştir. Buna karşın hareketler gerçekleştirilirken netice öngörülmüş ve fakat istenmeyen netice gerçekleşmiş ise suç bilinçli taksirle işlenmiş olacaktır (m. 22/3).

4. Suçun Özel Görünüş Şekiller

Kanun'un 35. maddesine göre teşebbüs hükümleri sadece kasten işlenen suçlarda uygulanabilecektir. İnceleme konumuzu oluşturan suç, taksirle işlenebilen suçlardandır. Bu nedenle, teşebbüs hükümlerinin bu suçta uygulanması mümkün değildir.

Kanun'un taksiri düzenleyen 22. maddesinin 5. fıkrasına göre, "*Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir*". Bu hüküm taksirli suçlarda iştirak sorununu çözmektedir. Birden fazla kişinin katılımıyla işlenen taksirli suçlardan dolayı sorumluluk, katılımcıların suçtaki katkısına göre belirlenecektir.

Suç tipinde yer alan fiillerin işlenmesiyle ayrıca bir zarar neticesi de meydana gelmişse, meydana gelen zarar neticesi açısından farklı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerekir.¹¹⁴

5. Yaptırım ve Kovuşturma Usulü

Genel güvenliği tehlikeye sokma suçu re'sen kovuşturulan bir suçtur. Kanunda bu suç için sadece hapis cezası öngörülmüştür. Bu fiiller sonucunda maddede aranan somut tehlike gerçekleşmiş ise, fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilecektir.

SONUÇ

1. TCK 383. maddesi, belirsiz sayıdaki kişilerin canı ve malı bakımından tehlike arz eden taksirli fiilleri yaptırım altına almıştır. Kanunumuz sisteminde, belirsiz sayıdaki kişilerin canı ve malı bakımından tehlike doğuran fiiller, birlikteliliğin ve dayanışmanın sağlanması açısından topluma ait bir değer olan *"kamunun selametini"* ihlal etmektedir. Sadece kasten değil, taksirle gerçekleştirilen yangın, patlama, batık, deniz kazası veya tahribat ve felaketlerle de kamunun selameti ihlal edilebilir.

2. Kamunun selameti aleyhine işlenen suçlar bakımından TCK'nın, mukayeseli hukukla kıyaslandığında yeni gelişmeler karşısında yetersiz kaldığı görülmektedir. Gerçekten, teknolojik gelişime bağlı olarak ortaya çıkan yeni ihlal şekillerinin TCK'nın kamunun selametini korumak için öngördüğü mevcut düzenlemeyle karşılanması mümkün değildir. Örneğin; Alman, Avusturya ve İsviçre Ceza Kanunları nükleer enerjiden kaynaklanan tehlike halini veya radyasyondan kaynaklanan tehlike halini yaptırım altına alan açık hükümler öngörmüştür. Türk Ceza Kanunu'na bu tür yeni ihlal şekillerini cezalandıran hükümlerin konulması gerekmektedir. 5237 sayılı Yeni Ceza Kanunu'na bu tür tehlike halleri için hükümler sevk edilmesi yerinde olmuştur.

3. TCK 383. maddede seçimlik hareketli bir suç öngörülmüştür. Bu suç, yangın çıkarılarak, patlama gerçekleştirilerek, batığa veya deniz kazasına neden olunarak veya umumi bir tehlike doğuran yıkıntı ve felaketlere sebebiyet verilerek işlenebilir. Maddede suçun konusu bakımından herhangi bir atıfta bulunulmuş değildir. Bu nedenle, yakılan şey ne olursa olsun umum için tehlike teşkil etmek kaydıyla suç oluşacaktır. Aynı durum seçimlik diğer hareketler bakımından da geçerlidir. Bunun yerine, yangının ve diğer seçimlik hareketlerin TCK 369. maddede belirtilen nesnelere yönelik

¹¹⁴ Bkz., Madde gerekçesi.

olması gerektiğini kabul etmek, suç tipinde olmayan bir unsuru maddeye eklemek demektir. Bu nedenle, Yargıtay'ın bu yönde geliştirmiş olduğu uygulamaya katılmamaktayız.

4. Binaların çökmesi ve yıkılması olaylarının m. 383/1. fıkradaki *“umumi bir tehlikeyi mutazammın tahribat ve musibet”* kapsamına girdiğini düşünmekteyiz. Bu çerçevede, inşaat sanatının gerektirdiği kuralları taksirle ihlal edenler, diğer etkenlerin devreye girmesi sonucuyla dahi olsa, binaların yıkılması ve çökmesinden kaynaklanan tehlikeden dolayı öncelikle m. 383/1. fıkra, eğer bunun sonucunda hayati tehlike gerçekleşmiş veya ölüm olmuşsa, m. 383/2. fıkra göre sorumlu tutulmalıdırlar. Ancak hemen belirtelim ki, inşaat sanatının kurallarına taksirle aykırı davranıştan kaynaklanan tehlike hali bakımından 383. maddeyi uygulamak mümkün iken, kasten hareket ederek bu tür tehlikeye sebebiyet verenlerin cezalandırılmasını sağlayacak hükmün bulunmaması bir çelişki oluşturmaktadır.

5. TCK 383. maddenin 2. fıkrasında netice itibariyle ağırlaşmış bir suç ihdas edilmiştir. Netice itibariyle ağırlaşmış bir suçlarda, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren netice failin kasten veya taksirle işlediği bir suçun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, netice itibariyle ağırlaşmış suçun öngörüldüğü hallerde, öncelikle bu neticenin bağlandığı suçun gerçekleşmesi gerekmektedir. Buna göre, m. 383/2’de öngörülen yaptırımların uygulanması, 383/1. maddede öngörülen suçun bütün unsurlarıyla gerçekleşmesine bağlıdır. Eğer, 383. maddeye uygun bir fiil gerçekleşmiş ve bunun neticesi olarak bir kişinin hayatınca tehlike doğmuş veya ölüm meydana gelmişse 2. fıkradaki yaptırımlar uygulanabilir. Eğer ortada 383. maddedeki suç tipine uygun bir ihlal yok ise, m. 383/2. fıkranın uygulanma imkanı da yoktur.

6. 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu yürürlükteki kanundan farklı olarak suç tipinde, patlamaya, deniz kazasına, batığa ve bunun dışında genel bir tehlikeye yol açabilecek yıkıntı ve felaketlere neden olmaya yer vermemiştir. Bu fiiller kanunun özel kısmındaki değişik suç tiplerinde farklı şekillerde yaptırıma bağlanmıştır. Ayrıca yeni kanununun sisteminde maddede geçen fiillerin taksirle işlenmesi suçun oluşumu için yeterli görülmemiş, bu hareketlerin kişilerin hayatı, sağlığı ve malvarlığı bakımından bir tehlike doğurmuş olması aranmıştır.

Türkiye Barolar Birliği Dergisi'ne
abonelik için;

arayın: **[0212] 210 0 110**

ya da tıklayın:

www.abonet.net

abonet

istediğiniz dergi kapak fiyatıyla adresinize teslim

tel: (0212) 210 0 110 ❖ faks: (0212) 222 27 10